

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**Svěření do péče cizí fyzické osoby podle § 45 zákona
o rodině**

bakalářská práce

Autor práce: Alena Stellnerová
Studijní program: Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě
Vedoucí práce: Mgr. David Urban
Datum odevzdání práce: 2. 5. 2013

Abstrakt

Tato práce je zaměřena na zmapování problematiky institutu svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče podle § 45 zákona o rodině. Jedná se o jednu z forem náhradní rodinné výchovy. O svěřením dítěte § 45 zákona o rodině si žádají především prarodiče, ale i jiní příbuzní. Není ale vyloučeno, aby si o svěřením požádala osoba, která s dítětem není v příbuzenském vztahu, pokud skýtá záruku řádné výchovy. Svěřením dítěte do péče cizí fyzické osoby je podmíněno především zájmem dítěte.

Cílem práce bylo zmapování důvodů, za jakých okolností si fyzické osoby žádají o svěřením dítěte je jejich výchovy.

Do výzkumného souboru byly zařazeny všechny rodiny, které mají dítě nebo děti svěřené podle § 45 zákona o rodině a jsou evidované Městským úřadem v Dačicích od roku 2003. Celkem se jedná o 13 rodin, 17 fyzických osob a 22 dětí.

Za účelem dosažení cíle byl zvolen kvalitativní výzkum, použita byla metoda dotazování, technika polořízeného rozhovoru s osobami, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy podle § 45 zákona o rodině a metoda analýza dokumentů, technika obsahové analýzy dat.

Rozhovoru se zúčastnilo celkem 17 osob, které mají dítě svěřené do výchovy podle výše uvedeného paragrafu zákona o rodině, které jsou evidované Městským úřadem v Dačicích. Otázky byly otevřené. Každý respondent měl také možnost vlastního vyjádření. Rozhovory probíhaly jednak na Městském úřadě v Dačicích, jednak v domácnostech respondentů, u jednoho respondenta v jeho zaměstnání, a to v měsících leden až únor 2013. Časová náročnost byla přibližně 1 hodina na jednoho respondenta.

Respondentům byl vysvětlen důvod získávání potřebných informací a byli ubezpečeni o zachování anonymity. S polořízeným rozhovorem všichni respondenti souhlasili.

Doplňujícím zdrojem dat byly údaje o dětech získané ze spisové dokumentace dětí, které byly rozhodnutím soudu svěřeny do péče jiné fyzické osoby než rodiče, a které jsou evidované oddělením sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu Dačice. Děti

jsou evidované na základě místní příslušnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností, která se řídí trvalým pobytem.

Z výzkumu vyplynulo, že důvody, kvůli kterým si fyzické osoby žádají o svěřeni dítěte do své péče podle § 45 zákona o rodině, lze spatřovat v selhání biologické rodiny. V mnoha případech se jedná o kombinaci více faktorů, které jsou důvodem k podání takové žádosti. Ve většině případů se ale jedná o selhání matky, ať už z toho důvodu, že o dítě pečovat nechtěla, nebo péči o dítě nezvládla, ať už kvůli závislosti na drogách nebo na alkoholu. Roli zde hraje i fakt, že se většinou jedná o matky samoživitelky nebo o rodiče v rozvodovém řízení. Dalším důvodem bylo nezvládnutí péče o děti v případě, že matky zemřely, nebo matka děti opustila.

Dále z výzkumu vyplynulo, že v převážné míře si o děti žádají prarodiče ze strany matky. Ze zkoumaného souboru pouze jedna osoba, která si žádala o svěřeni dítěte do své péče, byla cizí osoba, bez příbuzenského vztahu k dítěti. To, že se jedná většinou o prarodiče, koresponduje i s otázkou, týkající se věku respondentů v době podání žádosti, ze které vyplynulo, že nejvíce žadatelů se pohybovalo ve věkové kategorii 60 – 70 let.

To, že ve většině případů o dítě žádají prarodiče, je zcela nepochybně dáno i tím, že mají k dítěti citovou vazbu a v mnoha případech i cítí morální povinnost se o vnouče postarat. Velkou roli zde hraje i fakt, že znají poměry v rodině, vědí, k čemu v rodině dochází a jak si rodiče plní či neplní rodičovskou zodpovědnost.

Děti, které jsou svěřovány do péče příbuzných, se kterými mají většinou blízké vztahy, se snáze aklimatizují. Dá se očekávat, že nebudou trpět poruchami vnímání vlastní identity. Znají své kořeny, rodinné hodnoty a rituály, vědí, odkud pocházejí.

Klíčová slova:

Cizí fyzická osoba

Náhradní rodinná péče

Rodičovská zodpovědnost

Rodina

Abstract

The focus of this thesis is to determine the issues of Third-party custody according to § 45 of the Family Code. Third-party custody is a form of foster care. A custody request according to § 45 of the Family Code is generally submitted by child's grandparents, but also other relatives. Yet it is possible for a person who is not related to the child by blood to apply for custody if they can guarantee a proper education. Third-party custody is determined primarily upon child's interests.

The aim of my work was to establish reasons behind submitting a custody request.

The research pool included families under supervision of municipal authority Dačice that have a single child or more children in custody. The pool consisted of 13 families, 17 adults and 22 minors.

In order to reach the objective the qualitative research was chosen, I employed survey research, semi – structured interview with individual respondents who have a child in custody and content analysis.

17 families with children in custody under supervision of municipal authority Dačice participated in the interviews. Questions were open. Every respondent was given a chance to make their own statement. Interviews were held in January and February 2013 either at municipal authority Dačice's offices or in the respondents' household, in one case the interview was conducted at respondent's workplace. The interview took approximately 1 hour for each respondent.

Respondents were given an explanation why the interview was being conducted and were assured that all information given during the interview will remain anonymous. All respondents agreed to the semi-structured interview.

Additional information was obtained from case files of minors, who were placed in custody of third adult by court and are overseen by social care department of municipal authority Dačice. All cases are overseen by the appropriate municipal authority based on minor's permanent residence.

The research indicates that the reasons behind the third-party's custody requests according to § 45 of the Family Code lies within a dysfunctional biological family.

In many cases the reason behind a custody request was a combination of various factors. Most often the reason was an unfit mother who either didn't want custody of the child or was incapable of caring for the child due to drug or alcohol abuse. The fact that these are mostly single or divorcing mothers plays a role too. In other cases there were fathers who failed at caring for their children due to the mother dying or abandoning the family.

Research shows that the maternal grandparents are those who request custody most often. Only one respondent wasn't related to the child by blood.

Considering the issue of grandparents being awarded custody most frequently the reasonable question is that of an average age of the respondents which was between 60 and 70 years.

That it is primarily the grandparents who apply for custody is undoubtedly result of them having an emotional connection to the child and they feel morally obliged to take care of their grandchildren. They are aware of the family situation, they know what is going on within the family and how the parents wield or don't wield their parental responsibility.

Children in custody of their blood relatives with close family ties adapt easier. It is to be expected that such children won't suffer from identity perception disorder. They know their roots, family values and rituals; they know where they come from.

Keywords:

Third adult

Alternative family care

Parental responsibility

Family

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2013

Alena Stellnerová

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Davidu Urbanovi za odborné vedení, za jeho cenné rady, čas a trpělivost, které mi věnoval při konzultacích k bakalářské práci.

Obsah

Obsah	8
Úvod.....	10
1 Současný stav.....	11
1.1 Rodina	12
1.1.1 Definice rodiny	12
1.1.2 Funkce rodiny	13
1.2 Náhradní péče.....	13
1.2.1 Náhradní péče ústavní.....	14
1.2.2 Náhradní péče rodinná	14
1.2.3 Formy náhradní rodinné péče	15
1.3 Svěření do péče jiné osoby než rodiče	15
1.3.1 Historie institutu svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby	18
1.4 Pěstounská péče	19
1.4.1 Pěstounská péče vykonávaná osobami příbuznými.....	20
1.4.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu	20
1.4.3 Rozdíl mezi svěřením do péče jiné osoby a pěstounskou péčí.....	20
1.5 Poručenská péče	21
1.6 Opatrovnictví.....	22
1.7 Osvojení	23
1.7.1 Osvojení zrušitelné	23
1.7.2 Osvojení nezrušitelné.....	23
1.8 Hostitelská péče	24
1.9 Rodičovská zodpovědnost.....	25
1.9.1 Porušování rodičovské zodpovědnosti.....	26
1.9.2 Práva dětí	26
2 Cíl práce a výzkumná otázka	28
2.1 Cíl práce	28

2.2	Výzkumná otázka.....	28
3	Metodika.....	29
3.1	Použité metody a techniky výzkumu.....	29
3.2	Charakteristika zkoumaného souboru.....	30
3.3	Otázky položeného rozhovoru.....	35
4	Výsledky.....	37
4.1	Zpracování výsledků dotazování.....	37
4.2	Vlastní výsledky.....	39
5	Diskuse.....	48
6	Závěr.....	52
7	Seznam použité literatury.....	54
8	Seznam příloh.....	57

Úvod

Motto:

„Víme dnes, že naše tělo nežije pouze z potravy, ale také z vřelosti někoho druhého“.

Francouzský psycholog René Zazzo.

Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby je jednou z forem náhradní rodinné výchovy. Náhradní rodinná péče je určena dětem, které nemohou z nejrůznějších důvodů vyrůstat ve vlastní rodině. Cílem mé práce je zmapování důvodů, za jakých okolností si fyzické osoby žádají o svěření dítěte do jejich výchovy.

Jako téma mé práce jsem si vybrala svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče podle § 45 zákona o rodině z toho důvodu, že se v mé praxi s tímto problémem často setkávám. Tuto formu náhradní rodinné výchovy využívají především prarodiče dětí, ale také jiní příbuzní či dokonce cizí lidé. Rodiče i nadále rozhodují o podstatných záležitostech ohledně dítěte, jiná fyzická osoba rozhoduje pouze o těch běžných. Přesný rozsah práv a povinností fyzické osoby vymezení při rozhodnutí o svěření soud.

Ze zákona o rodině vyplývá, že přednost má vždy péče rodinná před péčí ústavní. Proto je v prvořadém zájmu dítěte, které muselo být ze závažných důvodů umístěno do ústavní péče, pokud je to alespoň trochu možné, pokusit se mu nalézt vhodnou náhradní rodinu.

V teoretické části jsem se zabývala obecně náhradní rodinnou péčí, jejími druhy a dále pojmy rodina a rodičovská zodpovědnost. Popsala jsem všechny druhy náhradní péče, a to jako rodinné, tak ústavní z toho důvodu, že pokud nastane situace, kdy dítě nemůže z nejrůznějšího důvodu vyrůstat ve vlastní rodině a nemůže být ani v péči širší rodiny, je nutno hledat optimální formu náhradní výchovy. Ve výzkumné části jsem se zaměřila na výkon náhradní rodinné péče podle § 45 zákona o rodině na Dačicku, na zmapování problematiky této formy náhradní výchovy a na důvody, proč si fyzické osoby žádají o svěření dětí do jejich výchovy.

1 Současný stav

Zákon o rodině, přijatý v roce 1963 pod č. 94, účinný od 1. 4. 1964, přinesl nový institut – svěřením dítěte do výchovy jiné osoby než rodiče. Podle této právní úpravy může soud, vyžaduje-li to zájem dítěte, svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, jestliže tato osoba poskytuje záruku jeho řádné výchovy a se svěřením dítěte souhlasí. Při výběru vhodné osoby dá soud přednost zpravidla příbuznému dítěte. Při rozhodnutí o svěřením do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče vymezí soud rozsah jejich práv a povinností k dítěti. Zpravidla se jedná o právo a povinnost zajistit péči o dítě a zastupovat jej v běžných záležitostech. Není-li rozhodnuto jinak, zůstává rodičům dítěte zachována rodičovská zodpovědnost a rodiče jsou nadále zákonnými zástupci dítěte. I nadále trvá jejich vyživovací povinnost k dítěti. (26)

Tento typ náhradní rodinné péče je oproti jiným typům pro dítě i náhradního rodiče nejméně vhodný především z toho důvodu, že v řadě případů není dostatečně zajištěna výživa dítěte. Je tomu tak v těch případech, kdy rodiče neplní řádně svou vyživovací povinnost nebo jejich výživné je nedostatečné a nestačí pokrýt potřeby dítěte a osoba, které je dítě svěřeno do výchovy nemá dostatečně velké příjmy a na pokrytí potřeb dítěte nestačí popřípadě ani dávky státní sociální podpory. (3)

Novela občanského zákoníku obsahuje ustanovení, podle kterého, pokud není možné rodičům nebo ostatním příbuzným uložit vyživovací povinnost k dítěti, není použití tohoto institutu možné. (24)

Příbuzným náhradním rodičem může být prarodič, teta, strýc, sourozenec, v některých případech i vzdálenější příbuzný. Důvody, proč dochází ke svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče, bývají jiné než například u klasické pěstounské péče nebo u osvojení. Pěstouni jsou většinou po předchozím rozhodování připraveni na přijetí dítěte do rodiny. Procházejí i odborným posouzením psychologa, přípravami a vzdělávacími akcemi. (2)

Naproti tomu prarodiče, teta, strýc, ani ostatní osoby, které si žádají o svěřením dítěte do výchovy podle § 45 zákona o rodině, většinou nemají možnost, především

z časových důvodů, se na tuto novou roli náhradního rodiče připravit. Jejich cílem je zajistit pro dítě, které nemůže vyrůstat v biologické rodině, náhradní rodinné prostředí a péči. (31)

1.1 Rodina

V této kapitole se věnuji rodině jako základní jednotce společnosti. Pokud rodina přestane plnit svoje funkce a prostředí rodiny se stane pro dítě ohrožující, je nutno hledat jinou formu výchovy.

V Listině základních práv svobod je uvedeno, že rodina je pod ochranou zákona. Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů. Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu. (7)

Rodiče dítěte jsou otec a matka. Matka je žena, která dítě porodila. Otcem dítěte je manžel matky, nebo muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů před matričním úřadem, nebo které bylo určeno soudem. (6)

Podle Matouška se pojmem biologická rodina obvykle myslí rodina, v níž je alespoň jeden z rodičů biologickým rodičem dítěte. Psychologické rodičovství je buď spojeno s biologickým rodičovským, nebo vznikne tak, že biologicky nepříbuzný dospělý pečuje o dítě. (23)

1.1.1 Definice rodiny

Rodina je stále považovaná za základní jednotku společnosti. Lze ji chápat jako malou instituci, která plní velmi důležité funkce. Zdravá rodina je zárukou řádné výchovy a je přirozeným prostředím pro růst a blaho především dětí. Dítě má právo v zájmu svého harmonického rozvoje vyrůstat v rodinném prostředí, v prostředí které je plné lásky, štěstí a porozumění.

Jak uvádí Matějček, rodina dítě orientuje na určité hodnoty, vystavuje ho určitým konfliktům, poskytuje mu určitý typ podpory. Tímto způsobem předává dítěti to nejpodstatnější, a to sociální dovednosti. (21)

1.1.2 Funkce rodiny

Podle Dunovského v současné době určuje místo rodiny ve společnosti několik základních funkcí. Rozlišujeme funkce biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální a socializačně-výchovnou. V případě, že rodina tyto základní funkce neplní, dochází k poruše rodiny. (9)

Poruchou rodiny se rozumí situace, kdy rodina neplní základní funkce a úkoly dané společností a dochází k selhání některého člena nebo členů rodiny. (17)

Rotreklová uvádí, že je nezpochybnitelné, že pro vývoj dítě je optimální jeho přirozené rodinné prostředí, vztahy a vazby s rodiči a že je jen velmi málo případů, kdy rodiče nejsou vůbec schopni zajistit péči a výchovu dítěte. (28)

Pokud ale tato situace nastane, je nutno zajistit výchovu dítě náhradní péčí, kterou více popisují v následující kapitole.

1.2 Náhradní péče

O náhradní péči obecně se zmiňují z tohoto důvodu, abych popsala formy náhradní péče. Náhradní výchovná péče je formou péče o děti, které nemohou být vychovávány ve vlastní rodině, jejichž biologičtí rodiče nemohou, nedokážou nebo nechtějí péči zajistit sami. Zahrnuje dva odlišné modely výchovy dítěte – náhradní péči ústavní a náhradní péči rodinnou. Náhradní rodinná péče má vždy přednost před ústavní výchovou a před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo péčí v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před ústavní výchovou.

Jednou z forem náhradní rodinné péče je svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče podle § 45 zákona o rodině, o které více píšou v podkapitole 1.3.1. O náhradní výchově vždy rozhoduje soud.

1.2.1 Náhradní péče ústavní

Ústavní péče zahrnuje kojenecké ústavy, diagnostické ústavy, dětské domovy, výchovné ústavy a pobytová zařízení, dříve ústavy sociální péče. Na rozdíl od náhradní rodinné péče tato zařízení nemohou dětem poskytnout zejména dostatečné sociální a citové podněty. V ústavní péči dětem chybí zejména modelové chování v běžné rodině. Tyto děti často nejsou schopny se integrovat do společnosti, mají problémy s plněním rodičovských rolí, apod. (27)

Ústavní výchova by měla být nařizována až v případě, kdy jiná výchovná opatření nevedla k nápravě, kdy byly vyčerpány všechny možnosti, které by vedly k odstranění nebo alespoň zmírnění rizikových prvků. Před nařízením ústavní výchovy má soud za povinnost zjistit, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí, například i svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče. (27)

1.2.2 Náhradní péče rodinná

Výchova dětí a péče o jejich příznivý vývoj je především právem a povinností obou rodičů. Ne všichni rodiče se však chtějí nebo mohou o své děti starat. V situaci, kdy děti nemohou z nejrůznějších důvodů vyrůstat ve vlastní rodině, je třeba hledat optimální formu náhradní výchovy, o které vždy rozhoduje soud. Podle právního řádu České republiky patří mezi formy náhradní výchovy, upravené zákonem č.94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č.359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů:

- svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče,
- pěstounská péče,
- pěstounská péče na přechodnou dobu,
- poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje,
- osvojení. (10)

1.2.3 Formy náhradní rodinné péče

Jak jsem již výše uvedla, formy náhradní rodinné péče jsou svěřeni dítěte podle § 45 zákona o rodině, pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, poručenství a osvojení. O všech formách náhradní rodinné péče budu psát podrobněji v dalších kapitolách. Zmiňuji se o nich z toho důvodu, že každá, níže definovaná forma náhradní rodinné péče, může nějakým způsobem souviset s institutem svěřeni dítěte do výchovy jiné fyzické osoby.

1.3 Svěřeni do péče jiné osoby než rodiče

Podle zákona o rodině § 45, pokud to vyžaduje zájem dítěte, může soud svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, za předpokladu, že tato osoba poskytuje záruku jeho řádné výchovy a také za předpokladu, že se svěřením dítěte souhlasí. Při výběru vhodné osoby soud zpravidla upřednostňuje příbuzného dítěte. Důvody, které vedou k tomuto opatření, mohou být na straně rodičů objektivního i subjektivního charakteru. Neschopnost rodičů starat se o dítě může být vyvolána jejich neodpovědným přístupem k výchově, ale důvodem může být také úmrtí rodičů nebo jejich dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav. Při rozhodování o vhodné osobě soud zvažuje také citové vazby dítěte, a proto dá zpravidla přednost příbuznému dítěti, např. prarodiči, vzdálenějšímu příbuznému, apod. Není to ale podmínkou a může soud svěřit dítě do péče i cizí osoby. Fyzická osoba musí se svěřením do výchovy souhlasit. (6)

Podle odstavce 2 a odstavce 3 výše uvedeného paragrafu zákona o rodině může svěřeni dítěte do výchovy jiné fyzické osoby spočívat také ve svěřením do společné výchovy manželů (např. prarodičů, strýce a tety apod.). V případě smrti jednoho z manželů zůstává dítě ve výchově druhého manžela. Pokud se jedná o svěřeni dítěte do výchovy jen jednomu z manželů (nejedná se o společnou výchovu manželů), zákon vyžaduje souhlasu se svěřením od druhého manžela. (10)

Rozvodem manželství společná výchova manželů zaniká. Rozvodu musí přecházet nová úprava práv a povinností manželů k dítěti. Soud může rozhodnout o svěření dítěte do výlučné péče jednoho z manželů, nebo může být dítě svěřeno do společné péče, případně může soud rozhodnout o střídavé výchově, je-li to v zájmu dítěte. (10)

Podle odstavce 4 již citovaného paragrafu zákona o rodině, při svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby zůstává zachována rodičovská zodpovědnost rodičům, ale její výkon je pouze omezen v rozsahu rozhodnutí soudu. Rodičům zůstává vždy vyživovací povinnost k dítěti, přičemž rodiče by měli platit výživné právě k rukám fyzické osoby, které soud svěřil dítě do výchovy. Soud ve svém rozhodnutí o svěření současně vymezí rozsah práv a povinností k dítěti. Fyzická osoba (manželé) má při svěření práva a povinnosti především dítě vychovávat, zastupovat a řídit jeho jednání v běžných záležitostech. Rozhodování o zásadních otázkách zůstává vyhrazeno rodičům. Může však být rozhodnuto, že o záležitostech nikoli běžných (zásadních otázkách) rozhodují rodiče společně s osobou, která má dítě svěřeno do výchovy. Společným rozhodnutím zajišťují blaho dítěte. V každém případě fyzická osoba (manželé) nese odpovědnost za všestranný rozvoj svěřeného nezletilého dítěte. (6)

Vždy je nutné zvážit situaci, zejména s ohledem na délku pobytu dítěte u jiné osoby. Zda se bude jednat o krátkodobou záležitost, či dlouhodobý pobyt. V případě dlouhodobého pobytu je nutné obrátit se na soud, který rozhodne dle § 45 zákona o rodině. Toto rozhodnutí je důležité zejména kvůli zastupování dítěte v jeho záležitostech.

V případě svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče trvá i nadále vyživovací povinnost rodičů k dítěti a není-li soudem rozhodnuto jinak, zůstává rodičům zachována také rodičovská zodpovědnost k dítěti a rodiče jsou nadále zákonnými zástupci dítěte. (6)

Nejčastěji bývají děti svěřovány do péče prarodičů. To má zcela nepochybně své výhody – dítě přichází do prostředí, které zná, které je jim srozumitelné. Dítě má po každém z prarodičů čtvrtinu své genetické výbavy. Prarodiče ve svém vnukovi či vnučce vidí pokračování svého rodu a jsou samozřejmě silně motivováni k jejich řádné

výchově. Nebezpečí hrozí spíše v přemíře lásky a shovívavosti, než v jejich nedostatku. (19)

Role prarodičů rozhodně není vrozená. Tato role se musí den po dni budovat. Žádá si vytríbenost, jemnost, diplomacii, toleranci a otevřenost. Jedná se o roli a postavení plné překvapení a nečekaných zvrátů, na které se nelze nějak výrazně připravit. (18)

Funkce prarodičů byla u nás minulosti hodně podceňovaná a opomíjená. Z právního hlediska byli prarodiče vůči vlastním vnoučatům v postavení v podstatě cizích lidí. Jak uvádějí Matějček a Dytrych, prarodiče vždy byli a jsou a budou, kromě rodičů, pro dítě zpravidla nejdůležitějšími osobami v jeho výchově a socializačním procesu. Jsou to většinou právě prarodiče, kteří představují pro dítě bezpečí a jistotu, pokud selžou vlastní rodiče. (22)

Prarodiče a nejbližší příbuzní dítěte a členové širší rodiny se zpravidla sami fakticky ujímají osobní péče o dítě, o které nemohou, nechtějí nebo nedokáží jeho rodiče osobně pečovat. V případě, že tomu tak není, jsou to právě příbuzní dítěte, kteří jsou v první řadě vyhledáváni a kontaktováni orgánem sociálně-právní ochrany dětí za účelem zajištění osobní péče o dítě v rámci náhradní rodinné péče. (16)

Obecní úřad s rozšířenou působností sleduje vývoj dětí, které byly svěřeny do výchovy jiných fyzických osob než rodičů. Zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazené do obecního úřadu jsou povinni navštěvovat rodinu, kde dítě žije, popřípadě jiné prostředí, kde se dítě zdržuje, nejméně jednou za 3 měsíce v období prvních 6 měsíců péče nahrazující péči rodičů, a poté v souladu se zájmy dítěte podle potřeby, nejméně však jednou za 6 měsíců, a to na základě zvláštního oprávnění vydaného obecním úřadem obce s rozšířenou působností, v němž je uvedeno jméno a příjmení zaměstnance, jeho další osobní údaje a vymezena činnost, kterou může tento zaměstnanec vykonávat. (25)

Nejčastější důvody, proč se dítě ocitne v péči příbuzných:

- náhlé úmrtí z důvodu nemoci či nehody rodičů,
- mládí a nezralost matky, která péči o své dítě nezvládá,
- rodiče nebo jeden z rodičů jsou ve výkonu trestu odnětí svobody,
- rodiče jsou závislí na drogách nebo na alkoholu,

- rodiče nezvládají výchovné problémy svého dítěte,
- dítě si nerozumí s novým partnerem rodiče.

1.3.1 Historie institutu svěřeni dítěte do výchovy jiné fyzické osoby

Před rokem 1948 byla pěstounem fyzická osoba vykonávající cizí péči. Děťmi v cizí péči, požívajícími ochrany podle zákona o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemajetných, byly děti manželské i nemanželské do dokonaného 14. roku věku, jež byly v jiné péči než u otce nebo u matky, ať za plat, či bezplatně. Toto bylo upraveno vládním nařízením č.29/1930 Sb., jímž byl proveden zákon č.256/1921 Sb. z. A r., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemajetných. (32)

Po roce 1948 došlo na našem území k zásadním změnám v systému péče o děti, které nemohly vyrůstat se svými rodiči. Odpovědnost za tyto děti přebral namísto fyzických osob (poručníků) fakticky lidově demokratický stát. Jako nejlepší způsob péče o děti, které nemohly z nějakého důvodu vyrůstat ve vlastní rodině, byla určena kolektivní výchova. Pěstounská péče byla v roce 1952 zrušena, několik dětí bylo svými pěstouny osvojeno, ostatní skončily v ústavní péči.

„Je-li třeba dítě svěřit do péče nahrazující péči rodičů, bude umístěno zásadně do péče kolektivní; jinak lze dítě umístit jen v rodině, která skýtá záruku, že dítě bude vychováno k lásce k lidově demokratickému státu, a která je schopna mu poskytnout prostředí příznivé po všech stránkách pro jeho rozvoj, a to zpravidla u toho, kdo dítě osvojí.“ - Zákon č.69/1952 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže. (32)

Institut poručníka zůstal formálně v právním řádu zachován do roku 1964, poté byl v letech 1964 až 1998 nahrazen institutem opatrovníka, který kromě zastupování dítěte mohl také mít dítě ve své péči. Institut svěřeni dítěte do péče jiné osoby byl do československého právního řádu zakotven v roce 1963 (26)

Institut pěstounské péče se pak znovu v právním řádu objevil v roce 1973, upraven zákonem č.50/1973 Sb., o pěstounské péči a byl vymezen pouze pro situace, kdy se předpokládala dlouhodobá péče. (32)

Od roku 2000, kdy byl institut pěstounské péče v souvislosti s přijetím zákona č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, přesunut do zákona o rodině, byla podmínka předpokladu dlouhodobosti pěstounské péče vypuštěna a pěstounská péče tedy může být využívána i ke krátkodobému svěřování dětí po péči cizí osoby. (32)

1.4 Pěstounská péče

V této podkapitole se zmiňuji o pěstounské péči z toho důvodu, že v mnoha případech se svěření podle § 45 zákona o rodině časem změní na pěstounskou péči. Důvody bývají především finanční. Tomu se budu věnovat i v diskusi mé bakalářské práce.

Pěstounská péče je zvláštní formou státem řízené a kontrolované náhradní rodinné výchovy. Dítě se může svěřit do péče jedince nebo manželské dvojice. (20)

Soud může podle § 45a zákona o rodině svěřit dítě do pěstounské péče osobě, jestliže to zájem dítě vyžaduje a jestliže osoba pěstouna poskytuje záruku řádné výchovy dítěte. Pěstoun je povinen o dítě osobně pečovat. Při péči vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů. Právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti má jen v běžných věcech. K dítěti nemá vyživovací povinnost. (6)

Pěstounskou péčí nevzniká příbuzenský vztah. Zákonnými zástupci jsou i nadále biologičtí rodiče, kteří mají právo se s dítětem stýkat. Ne vždy však tohoto práva využívají. (20)

Pěstounská péče se týká obvykle dětí starších, které nejsou vhodné pro adopci, které nejsou zcela zdravé, dětí odlišného etnika, sourozeneckých skupin a dětí, o něž se rodiče zajímají, ale nemají dlouhodobě podmínky pro jejich výchovu. (33)

Stát zajišťuje hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu pěstounům dávkami pěstounské péče podle zákona o sociálně právní ochraně dětí. (4)

1.4.1 Pěstounská péče vykonávaná osobami příbuznými

Pro umístění dětí do příbuzenské péstounské péče hovoří několik faktorů, podstatná je znalost prostředí a osoby pěstouna, děti mají pocit stability, trvalosti a bezpečí. Častěji jsou v kontaktu se svými rodiči, případně sourozenci. Příbuzenská pěstounská je stabilnější než jiná forma pěstounské péče. (2)

1.4.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče na přechodnou dobu je institut určený pro děti, které náhle nemohou zůstat ve své biologické rodině, ale jejich situace neodpovídá osvojení nebo dlouhodobé pěstounské péči a také je zde předpoklad, že se budou moci vrátit zpět do rodiny. Jedním z důvodů může být například dlouhodobá hospitalizace rodičů v nemocnici. O svěřením dítěte do této formy náhradní rodinné péče rozhoduje soud, návrh podává orgán sociálně právní ochrany dětí. (26)

1.4.3 Rozdíl mezi svěřením do péče jiné osoby a pěstounskou péčí

Jednou z možností, které zákon o rodině upravuje v § 45 je svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče, vyžaduje-li to zájem dítěte a fyzická osoba poskytuje záruku jeho řádné výchovy a se svěřením souhlasí.

Do pěstounské péče soud může svěřit dítě fyzické osobě, jestliže to zájem dítěte vyžaduje a jestliže osoba pěstouna poskytuje záruku řádné výchovy dítěte. Pěstoun je povinen o dítě osobně pečovat. Pěstoun při péči o osobu dítěte vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů. Nemá vyživovací povinnost k dítěti a právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti má jen v běžných věcech. Má-li pěstoun za to, že rozhodnutí zákonného zástupce dítěte není v souladu se zájmem dítěte, může se domáhat rozhodnutí soudu. (26)

V obou, výše uvedených případech, lze dítě svěřit příbuznému. Podstatný rozdíl je však u obou institutů ve finančním zajištění dětí. V případě, že jde o svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče podle § 45 zákona o rodině, nevznikají nároky na

dávky pěstounské péče. Pečující osoby jsou odkázány pouze na výživné od rodičů, případně na dávky státní sociální podpory. (3)

Zákon, jak v případě svěřeni dítěte do péče, tak v případě pěstounské péče, používá termín „fyzická osoba“. Tyto osoby musí skýtat záruku řádné péče. (10)

1.5 Poručenská péče

Poručenství může do značné míry plnit funkci náhradní rodinné výchovy, i když hlavním společenským účelem tohoto institutu je ochrana nezletilého dítěte vzhledem k jeho specifickému postavení, kdy nemá s ohledem na svůj věk plnou způsobilost k právním úkonům.

Jestliže rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, ustanoví soud dítěti poručníka, který bude nezletilého vychovávat, zastupovat a spravovat jeho majetek místo jeho rodičů. (6)

Poručenství je institut náhradní právní ochrany dítěte fyzickou osobou, jejímž cílem je starat se o jeho právní záležitosti. V ustanovení jsou upraveny důvody, kdy ani jeden z rodičů nemůže vykonávat rodičovskou zodpovědnost, tj. nemůže nezletilce vychovávat, zastupovat ho a spravovat jeho záležitosti. Důvodem je zpravidla okolnost, že rodiče již nežijí nebo je zde dlouhodobá překážka na jejich straně, spočívající ve zdravotním stavu apod. (10)

Zákon upravuje, kdo může být poručníkem. Poručenství je dobrovolnou a čestnou funkcí. Z charakteru funkce vyplývá, že poručník musí mít plnou způsobilost k právním úkonům a jeho zájmy by neměly být v trvalém rozporu se zájmy dítěte. Vhodné je, aby byl s dítětem v přátelském vztahu, dítě ho znalo a byl mezi nimi vztah vzájemné důvěry. Soud ustanoví poručníkem především toho, koho doporučili rodiče. Teprve potom nastupují další osoby v ustanovení jmenované. Poslední možností je ustanovit poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí, který také nemůže své ustanovení do

funkce odmítnout. Ten dítě zastupuje do té doby, než se ujme funkce ustanovený poručník. (6)

Vhodné je, aby se poručníkem stala fyzická osoba, která o dítě bude pečovat osobně. Tuto povinnost však zákonem uloženu nemá. Osobní péče o dítě není nutnou součástí institutu poručenství. Dítě může mít například nařízenou ústavní výchovu. Žijeli dítě s poručníkem v jeho rodině a ten o dítě osobně pečuje, mají poručník i dítě přiznána práva jako jsou v právním vztahu pěstounské péče. Podle stejných pravidel také dochází k financování osobní péče poručníka a poručenice. (6)

1.6 Opatrovnictví

O opatrovnictví se ve své práci zmiňuji proto, že pokud soud rozhoduje o věcech, které se týkají nezletilých dětí, jako je například i rozhodování o náhradní péči, musí být tyto nezletilé děti zastoupeny opatrovníkem.

Zákonodárce vyjmenovává důvody pro stanovení opatrovníka. Opatrovnictví je právní institut, sloužící k ochraně zájmů či práv dítěte, které však svého zákonného zástupce má. Přesto však v konkrétním případě je potřebné, aby zájmy dítěte chránil někdo jiný než zákonný zástupce. V takovém případě může být opatrovník ustanoven ad hoc nebo i na delší období. Osobou opatrovníka může být jak osoba fyzická, tak orgán sociálně-právní ochrany dětí. Vždy se však musí jednat o osobu plně způsobilou k právním úkonům, která svůj úkol bude vykonávat ku prospěchu dítěte. Funkce opatrovníka zaniká splněním úkolu, pro který byl ustanoven, dále smrtí opatrovníka nebo opatrovance, pozbytím způsobilosti k právním úkonům opatrovníka, nabytím zletilosti opatrovance, zproštěním z funkce soudem na žádost opatrovníka nebo odvoláním opatrovníka soudem pro porušování povinností při výkonu funkce. (6)

1.7 Osvojení

O osvojení jako jedné z forem náhradní výchovy píše proto, že také souvisí s tématem bakalářské práce. Před samotným osvojením může dítě vyrůstat v náhradní rodině na základě § 45 zákona o rodině.

Osvojení je nejkvalitnější typ náhradní rodinné péče. Osvojenec přichází do rodiny osvojitele a žije v rodinném prostředí. Získává nové příbuzenské vztahy v rodině osvojitele a dochází k velmi významné změně v jeho osobním stavu. Osvojitelé se stávají rodiči osvojence a mají k osvojení rodičovskou zodpovědnost v plném rozsahu. (11)

S ohledem na rozsáhlé změny v osobním stavu osvojovaného dítěte, stanoví zákon řadu podmínek, které musí být splněny, aby mohlo dojít k osvojení. Osvojení má svůj proces, ve kterém se zkoumá naplnění zákonem stanovených předpokladů a podmínek. Naplnění všech procedurálních otázek je završeno rozhodnutím soudu o osvojení, čímž je také osvojení založeno. Na základě rozhodnutí soudu se také osvojitel (osvojitelé) zapisují do knihy narození (matriky) u osvojeného dítěte. (14)

Zákon rozlišuje dva typy osvojení, a to osvojení zrušitelné a osvojení nezrušitelné

1.7.1 Osvojení zrušitelné

Zrušitelně lze osvojit dítě bez ohledu na jeho věk, v tomto případě zůstávají v matrice i v rodném listě dítěte zapsáni jeho původní rodiče. Zrušitelné osvojení lze zrušit, ovšem pouze ze závažných důvodů. Tento typ osvojení se týká především dětí do jednoho roku věku, které nemohou být osvojeny nezrušitelně. (6)

1.7.2 Osvojení nezrušitelné

Osvojení nezrušitelné nelze zrušit. Zákon stanoví, že nezrušitelně osvojit lze pouze dítě starší jednoho roku. V případě nezrušitelného osvojení jsou osvojitelé zapsáni v matrice na místo rodičů osvojence. (10)

V obou případech osvojení dítě získá příjmení osvojitelů. Osvojením vzniká po právní stránce mezi dítětem a osvojitelem příbuzenský vztah, stejně jako mezi dítětem a příbuznými osvojitelů. (11)

Nová funkční rodina je ve smyslu Listiny základních práv a svobod pod ochranou zákona. (7)

1.8 Hostitelská péče

V následující podkapitole se zmiňují o hostitelské péči, i když, jak je dále uvedeno, termín hostitelská péče není uveden v zákoně o rodině.

Často je hostitelská péče chápána jako taktický manévr k rychlému dosažení pěstounské péče nebo péče podle § 45 zákona o rodině. (15)

Pokud dítě nemůže být z nějakých důvodů osvojeno, nebo pokud se pro něj nenajdou vhodní osvojitelé, zpravidla zůstává v ústavním zařízení i několik let. Často je to až do 18 let, v odůvodněných případech i do 19 let. V těchto případech je možno využívat institutu hostitelské péče. Dítěti je umožněno trávit některé víkendy, svátky a prázdniny na návštěvě v některé z rodin zájemců, kteří projeví zájem touto formou dítěti pomáhat. Dítě je tedy v takových případech při svém pobytu u těchto lidí bráno pouze jako host, odtud tedy pramení označení hostitelská péče. Termín „hostitelská péče“ v zákoně o rodině není. (15)

V realizaci hostitelské péče jsou v současné době některé úskalí, která brání jejímu širšímu rozvoji, především chybí právní ukotvení. (15)

Ředitel ústavního zařízení může po předchozím písemném souhlasu úřadu obce s rozšířenou působností, povolit dítěti dočasný pobyt mimo ústavní zařízení i u jiných osob než u rodičů a příbuzných. Příslušný úřad před vydáním souhlasu zkoumá rodinné a sociální prostředí, v němž bude dítě pobývat. (15)

1.9 Rodičovská zodpovědnost

Rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Dále při zastupování nezletilého dítěte a při správě jeho jmění. (6)

Při výkonu práv a povinností vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti jsou rodiče povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotřena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. (10)

V případě, že jeden z rodičů nežije, přechází výkon rodičovské zodpovědnosti na druhého rodiče v plném rozsahu. V případech omezení rodičovské zodpovědnosti např. svěřením dítěte do některé z forem náhradní výchovy, nemá osoba určená k výchově a péči o dítě plnou rodičovskou zodpovědnost a musí se k podstatným věcem vyjádřit rodiče. O záležitostech, o kterých se rodiče nemohou dohodnout, rozhoduje soud rozsudkem. (16)

Rodičům a jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte zákon zajišťuje právo obracet se s žádostí o pomoc na orgány sociálně-právní ochrany nebo jiné státní orgány. Jedná se zejména o řešení výchovných problémů s dětmi, problémů v mezilidských vztazích mezi členy rodiny, řešení sociálních otázek apod. Pomoc nemusí být poskytnuta jen v rámci zákona o SPO, ale např. ve smyslu zákona o rodině, občanského soudního řádu sepsáním různých návrhů či podnětů. Důležitou pomocí je i zprostředkování pomoci nebo poskytnutí pomoci při řešení hmotné situace rodin s dětmi různými dávkami státní sociální podpory, sociální péče nebo důchodového a nemocenského pojištění. Rovněž tak zprostředkováním pomoci formou služeb sociální péče. Poradenství, poskytnutí konkrétní pomoci či její zprostředkování u jiných institucí, je významnou součástí SPO ve smyslu čl. 32 odst. 5 Listiny základních práv a svobod. (4)

1.9.1 Porušování rodičovské zodpovědnosti

Za každé dítě odpovídá jeho zákonný zástupce, což jsou zpravidla jeho rodiče. Špatné zacházení s dítětem je úmyslné nebo neúmyslné chování pečující osoby, které se vymyká společenským normám a ohrožuje dítě. Jak uvádí Špeciánová, v současnosti se rozlišují následující čtyři typy tohoto poškozování dětí:

- tělesné týrání, jehož nejčastější podobou je bití, méně často trhání vlasů, opaření, vystavování chladu, odpírání jídla a tekutin, topení ve vodě, dušení, podávání jedů apod.,
- sexuální zneužívání zahrnuje incest čili sexuální styk mezi příbuznými a jiné typy sexuálních praktik, včetně účasti dětí na výrobě pornografie a jejich účasti na náboženských sexuálních rituálech,
- zanedbávání, což je opomíjení významných potřeb dítěte, případně opouštění dětí,
- emoční týrání, které spočívá v terorizování dítěte neustálou kritikou, nadávkami a jinými druhy ponižování. (30)

1.9.2 Práva dětí

Veškeré rozhodování, které se týká dětí, by mělo být konáno v souladu se zájmy dětí. Proto se v této kapitole zmiňují o právech dětí.

V článku 3 Úmluvy o právech dítěte je uvedeno, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňovaného veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. (8)

Podle Úmluvy má dítě mimo jiné právo na život v bezpečí, právo na ochranu před násilím a špatným zacházením. Má právo na svůj volný čas, má právo si hrát. Má právo se učit a vzdělávat se a nikdo mu nesmí bránit chodit do školy. Dítě má právo říkat, co si myslí a mít svůj vlastní názor. Má právo na domov, na svůj vlastní životní prostor, právo žít se svými rodiči, žít v rodině. (1)

K vytváření ohrožujícího prostředí v rodině patří mimo jiné nedostatek láskyplné péče a pohlázení, chlad a otažitost. Autoritativní a direktivní vystupování rodiče bez určitých pravidel a jejich dodržování také nepřispívá k příznivé atmosféře v rodině. Stejně tak neustálé a převážně negativní hodnocení dítěte, jeho shazování, ironické a posměšné poznámky. (13)

Matějček definoval potřeby dětí, mezi které patří především:

- potřeba stimulace,
- potřeba učení,
- potřeba bezpečí a jistoty,
- potřeba společenského uznání,
- potřeba otevřené budoucnosti. (21)

Dítě má právo požádat orgány sociálně-právní ochrany dětí a další subjekty, kterým přísluší ochrana práv dítěte, o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv. Tyto subjekty jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc. (29)

Dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo pro účely sociálně-právní ochrany dětí tyto názory svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které ho dotýkají, a to i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za jeho výchovu. Při projednávání všech záležitostí týkajících se dítěte se má jeho vyjádřením věnovat náležitá pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti. Proto není zapotřebí a mnohdy to ani není žádoucí, aby rodič byl přítomen rozhovoru dítěte se sociálním pracovníkem. (29)

2 Cíl práce a výzkumná otázka

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zmapovat problematiku náhradní rodinné péče podle § 45 zákona o rodině a zjistit, za jakých okolností si fyzické osoby žádají o svěření dítěte do své výchovy.

2.2 Výzkumná otázka

Za jakých okolností si fyzické osoby žádají o svěření dítěte do své výchovy podle § 45 zákona o rodině.

3 Metodika

3.1 Použité metody a techniky výzkumu

Pro dosažení cíle práce byl zvolen kvalitativní výzkum, použita byla *metoda dotazování*, *technika polořízeného rozhovoru* s osobami, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy podle § 45 zákona o rodině a *metoda analýza dokumentů*, *technika obsahové analýzy dat* viz příloha č. 1. a příloha č. 2.

Rozhovoru se zúčastnilo celkem 16 osob, které mají dítě svěřené do výchovy podle výše uvedeného paragrafu zákona o rodině, které jsou evidované Městským úřadem v Dačicích. Otázky byly otevřené. Každý respondent měl také možnost vlastního vyjádření. V jednom případě probíhal rozhovor společně se dvěma respondenty najednou, jednalo se o prarodiče, kterým byla do výchovy svěřena vnučka. V ostatních případech byly rozhovory vedeny s každým respondentem samostatně. Rozhovory probíhaly jednak na Městském úřadě v Dačicích, jednak v domácnostech respondentů, u jednoho respondenta v jeho zaměstnání, a to v měsících leden až únor 2013. Časová náročnost byla přibližně 1 hodina na jednoho respondenta.

Respondentům byl vysvětlen důvod získávání potřebných informací a byli ubezpečeni o zachování anonymity. S polořízeným rozhovorem všichni respondenti souhlasili.

Doplňujícím zdrojem dat byly údaje o dětech získané ze spisové dokumentace dětí, které byly rozhodnutím soudu svěřeny do péče jiné fyzické osoby než rodiče, a které jsou evidované oddělení sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu Dačice. Děti jsou evidované na základě místní příslušnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností, která se řídí trvalým pobytem. Obce, které spadají do obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností, spravovaného Městským úřadem Dačice, jsou uvedeny v příloze č. 3.

3.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Soubor je tvořen všemi rodinami, kterým bylo dítě nebo děti svěřeny do výchovy, evidovanými orgánem sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu v Dačicích od roku 2003. Soubor tvoří 13 náhradních rodin, celkem 17 fyzických osob, 22 dětí. Podrobný popis souboru je uveden v příloze č. 1.

1. ***Svěření do péče mateřských prarodičů*** – 2 děti – dívky ve věku 13 a 17 let, z důvodu pohlavního zneužívání nevlastním otcem, kdy starší dívka se sama obrátila na OSPOD, ten kontaktoval mateřské prarodiče. Vnučky jim byly svěřeny nejdříve na základě usnesení okresního soudu podle § 76a o.s.ř., poté rozsudkem okresního soudu. Rodiče se svěřením souhlasili, vyživovací povinnost si plnil pouze otec, po matce prarodiče výživné nevymáhali. Rodiče dívek byli rozvedeni, obě dívky byly v kontaktu s biologickým otcem, s matkou se stýkala pouze mladší z dcer. Svěření podle § 45 zákona o rodině bylo později změněno na příbuzenskou pěstounskou péči z finančních důvodů, kdy prarodiče byli oba v důchodu.
2. ***Svěření do péče tety*** (sestry otce, otec zemřel) – 2 děti, chlapec a dívka ve věku 7 let a 9 let, z důvodu týrání přítelem matky. Týrání nahlásila škola, děti byly usnesením okresního soudu podle § 76a o.s.ř. předány do péče dětského diagnostického ústavu. Před nařízením ústavní výchovy byla orgánem sociálně právní ochrany dětí oslovena teta dětí, která se svěřením souhlasila, a děti jí byly rozsudkem okresního soudu svěřeny. Matka se k soudu nedostavila, písemně se vyjádřila, že se svěřením dětí do péče jejich tety souhlasí. Vyživovací povinnost matka plnila nepravidelně. Rodiče dětí nikdy nebyli manželé, otec dětí zemřel, když dětem bylo 5 a 7 let. Děti se s matkou stýkat chtěly, matka sama kontakt s dětmi nevyhledávala. Po dvou letech byly děti svěřeny podle § 45 do společné péče mateřského dědečka a jeho současné manželky.

3. ***Svěření do péče mateřské babičky*** – 1 dítě, chlapec 4 roky, otec nebyl uveden. Ke svěření došlo z důvodu drogové závislosti matky. Na OSPOD se obrátila mateřská babička s tím, že jí dcera požádala o to, aby si k sobě vzala jejího syna. Matka si byla vědoma toho, že není schopna se o syna řádně postarat, a to z důvodů závislosti na drogách. Přišla o bydlení a měla nastoupit na léčení. Dítě předala své matce ještě před jednáním u soudu. Rozsudkem okresního soudu byl nezletilý svěřen do péče mateřské babičky a matce byla stanovena vyživovací povinnost. Matka si vyživovací povinnost neplnila, ovšem babička po ní výživné nikdy nevymáhala. Matka se se synem stýká pravidelně v domácnosti babičky.

4. ***Svěření do péče cizí osoby*** – známá matky – 1 dítě - novorozenec, dívka, z důvodu drogové závislosti matky. Otec neuveden. Před otěhotněním se matka živila prostitucí, byla závislá na omamných látkách. Po porodu žila nějaký čas v rodině svých známých, když bylo dítěti půl roku, odešla od nich i od dcery s tím, že souhlasí, aby její dcera byla svěřena do výchovy její kamarádky. Rozsudkem okresního soudu byla nezletilá svěřena do péče osoby, která nebyla v žádném příbuzenském vztahu, přesto skýtala záruku řádné výchovy. Matka se po opuštění dcery opět začala živit prostitucí, vyživovací povinnost vůči dceři neplnila, s dcerou se nestýkala.

5. ***Svěření do péče mateřské babičky*** – 1 dítě, chlapec, 15 let, z důvodu týrání otcem. Během pobytu u babičky o letních prázdninách se na orgán sociálně právní ochrany dětí obrátil sám nezletilý z toho důvodu, že už se nechtěl vrátit domů k rodičům, neboť dle jeho sdělení ho otec týral. Rodiče se svěřením syna do péče babičky souhlasili, soudní řízení proběhlo ještě o prázdninách, nezletilý byl rozsudkem soudu svěřen do péče babičky, rodičům byla stanovena vyživovací povinnost, tuto si oba rodiče plní. Nezletilý se se svými rodiči stýkat nechce, občas je v telefonickém kontaktu se svými sourozenci, kteří vyrůstají u rodičů.

6. ***Svěření do péče mateřských prarodičů*** – 1 dítě, dívka, novorozeně, z toho důvodu, že matka opustila dítě v porodnici, otec neuveden. Prarodiče byli kontaktováni nemocnicí s tím, že jejich dcera porodila holčičku a miminko zanechala v porodnici, odešla bez uvedení adresy, či jiného kontaktu. Babička zůstala s vnučkou v nemocnici, z důvodu velmi nízké porodní váhy vnučky, byly hospitalizované asi půl roku, mezitím proběhlo u soudu řízení, nezletilá byla svěřena do společné péče prarodičů. Matce vyživovací povinnost stanovena nebyla. Později bylo svěřeni podle § 45 zákona o rodině změněno na poručenskou péči vzhledem k tomu, že matka zemřela. V tomto případě bylo od počátku postupováno v podstatě protiprávně, protože aby nemocnice mohla babičce předat dítě do péče, mělo být soudem rozhodnuto o svěřeni dítěte do péče cizí osoby. OSPOD nebo babička sama měli k soudu podat příslušné návrhy, aby bylo rozhodnuto v souladu s právem a aby v souladu s právem byly i další kroky činěné babičkou.
7. ***Svěření do péče mateřské babičky*** – 1 dítě, dívka, novorozeně, z důvodu neschopnosti matky starat se o dítě. Na orgán sociálně právní ochrany dětí se obrátila mateřská babička s tím, že její dcera porodila, ale není schopna o miminko pečovat a žádala vnučku svěřit do své výchovy. Rodiče dívky nebyli manželé a nežili ve společné domácnosti. Otec s návrhem babičky nesouhlasil, ale sám by nebyl schopen dceru vychovat. Nakonec po provedených znaleckých posudcích, byla nezletilá rozsudkem soudu svěřena do výchovy mateřské babičky, rodičům byla stanovena vyživovací povinnost. Otec výživné platí, matka platí formou výkonu rozhodnutí. Matka se dcerou v kontaktu je, protože bydlí ve společné domácnosti, otec se o dceru nezajímá.
8. ***Svěření do péče mateřských prarodičů*** – 1 dítě, chlapec, 6 let, z důvodu alkoholové závislosti rodičů Na orgán sociálně právní ochrany dětí se obrátili prarodiče nezletilého chlapce s tím, že mají poznatky o tom, že rodiče jejich vnuka nadměrně požívají alkoholické nápoje, především pak matka nezletilého.

V době, kdy prarodiče začali situaci řešit, nacházel se nezletilý v jejich faktické péči. Matka, ačkoli absolvovala protialkoholní léčbu, v konzumaci alkoholu i nadále pokračovala. Proto byl nezletilý nejdříve na základě předběžného opatření podle § 76 a o.s.ř. předán do péče prarodičů, poté jim byl svěřen do výchovy podle § 45 zákona o rodině rozsudkem. Rodiče dítěte byli manželé, v době rozhodování byli v rozvodovém řízení. Otec v kontaktu se synem není, on sám nemá zájem. Matka by zájem o syna měla, prarodiče jí dali podmínku, že za synem může chodit pouze střízlivá, což se zatím nestalo. Při každém jejím pokusu o kontakt se synem byla pod vlivem alkoholu, prarodiče jí proto kontakt neumožnili.

9. ***Svěření do péče mateřských prarodičů*** - 3 děti, chlapci ve věku 14 let, 8 let a 4 roky, matka zemřela. Na orgán sociálně právní ochrany dětí se obrátila mateřská babička nezletilých dětí. Nejstarší chlapec byl prarodičům svěřen do společné výchovy podle § 45 zákona o rodině, otec se svěřením souhlasil, vyživovací povinnost si plnil. Osmiletý chlapec byl prarodičům svěřen do společné pěstounské péče z toho důvodu, že jeho otec byl v tu dobu ve výkonu trestu odnětí svobody. U nejmladšího chlapce nebyl otec uveden, prarodičům byl svěřen do jejich společné výchovy podle § 45 zákona o rodině a oba prarodiče byli ustanoveni opatrovníkem. Matka byla provdaná za otce nejstaršího chlapce, se kterým se rozvedla, s otcem prostředního syna žila nějaký čas v družském poměru. Vyživovací povinnost si plnil pouze otec nejstaršího dítěte.

10. ***svěření do péče mateřské babičky*** - 1 dítě, dívka, 16 let - z důvodu špatných podmínek u matky. Otec zemřel. Na orgán sociálně právní ochrany dětí se obrátily společně babička s vnučkou. Dívka u babičky vyrůstala několik let se souhlasem matky. Matka se na výživě dcery nijak nepodílela, ničím nepřispívala, nepředávala dceři přídavek na dítě, ani sirotčí důchod, který jí náležel po jejím zemřelém otci. Babička celá léta nechtěla nic řešit, protože

věděla, že matka nepracuje a má velmi omezené příjmy, má další dvě vyživovací povinnosti. Až když vnučka nastupovala na střední školu a její důchod by nestačil na pokrytí potřeb nezletilé, žádala vnučku svěřit do své výchovy. Rozsudkem soudu jí byla vnučka svěřena do výchovy podle § 45 zákona o rodině. Matce byla stanovena vyživovací povinnost, kterou neplnila. K rukám babičky byl vyplácen sirotčí důchod a přídavek na dítě. S matkou se dcera stýkala velice sporadicky, spíše se vždy jednalo o náhodná setkání. Se svými sestrami, které vyrůstaly u matky, v občasném kontaktu byla, převážně se jednalo o kontakt telefonický.

11. ***Svěření do péče otcovské babičky*** - 1 dítě, chlapec, 3 roky - na žádost matky. Na orgán sociálně právní ochrany dětí se obrátila matka a žádala o umístění syna do dětského domova s tím, že nemá podmínky pro výchovu syna a nemá nikoho, na koho by se mohla obrátit, s otcem dítěte se rozešli. Byla kontaktována otcovská babička, která projevila zájem se o vnuka starat. Otec dítěte souhlasil, sám neměl zájem syna vychovávat. Rozsudkem okresního soudu byl nezletilý svěřen do výchovy otcovské babičky podle § 45 zákona o rodině a rodičům byla stanovena vyživovací povinnost. Otec si tuto vyživovací plní, matka ne. V kontaktu s dítětem je pouze otec, který ho navštěvuje v domácnosti babičky.
12. ***Svěření do péče mateřské babičky*** - 3 děti ve věku chlapec 6 let, dívka 4 roky a chlapec 1 rok. Rodiče dětí byli v rozvodovém řízení, matka opustila domácnost, byla neznámo kde. S výchovou dětí pomáhala otcí mateřská babička, později si všechny děti vzala k sobě a pečovala o ně výhradně sama. Matka, která se mezitím vrátila, i otec, se svěřením dětí výchovy babičky souhlasili. Rozsudkem okresního soudu byly děti svěřeny do péče mateřské babičky podle § 45 zákona o rodině a rodičům byla stanovena vyživovací povinnost. Matka si vyživovací povinnost plní občas, otec výživné platí. S matkou se děti stýkat nechtějí, otec za nimi jezdí na návštěvy.

13. *Svěření do péče mateřských prarodičů* – 4 děti – ve věku 17 let, 16 let, 13 let a 12 let. Matka zemřela, otec se zpočátku staral dobře, později přestal péči o děti zvládat. Na orgán sociálně právní ochrany dětí se obrátili prarodiče nezletilých dětí s tím, že jejich dcera zemřela a otec výchovu dětí nezvládá. Oni se mu snažili pomáhat, ovšem otec začal ve velké míře požívat alkoholické nápoje a péči o děti zanedbává. Otec si uvědomoval závažnost situace, souhlasil se svěřením dětí do péče babičky a dědy. Sliboval, že se půjde léčit a poté si požádá o svěření dětí zpět do své péče. K tomu nikdy nedošlo. Děti byly rozsudkem okresního soudu svěřeny do společné péče mateřských prarodičů a otcovi byla stanovena vyživovací povinnost. Asi po dvou letech otec přestal platit výživné, bohužel v té době zemřel i dědeček nezletilých dětí. Vzhledem k tomu, že ze svého důchodu a nízkým sirotčím důchodům by babička nebyla schopna zajistit stále stoupající potřeby dětí, obrátila se na soud s návrhem, aby jí děti byly svěřeny do pěstounské péče. Řízení o svěření dětí do pěstounské péče babičky zatím není skončeno. Otec se s dětmi stýká velice sporadicky, děti samy otce nevyhledávají.

3.3 Otázky polořizeneho rozhovoru

Tyto otázky byly vytvořeny za účelem zjištění potřebných informací ke zpracování výzkumné otázky. Během výzkumu se mi potvrdilo, že otázky jsou reálné a nepotřebují měnit. Otázky č. 2 a č. 11 jsem položila tak, abych si mohla ověřit správnost odpovědí. Otázka č. 9 byla filtrační otázka, na otázku č. 10 neodpovídali respondenti ze souboru 8,10 a 11.

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěření dítěte/děti do Vaší péče?
2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?
3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?
4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?

5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písenném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děťmi?
7. Byli jste s dítětem/děťmi v kontaktu před převzetím do péče?
8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?
11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?
13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?
14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?
15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?

4 Výsledky

4.1 Zpracování výsledků dotazování

S provedením rozhovoru souhlasili všichni oslovení respondenti, otázky předem neznali. Otázku č. 9 „Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?“ jsem zvolila jako filtrační otázku a na otázku č. 10 „Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?“ odpovídali pouze respondenti, kteří na předchozí otázku odpověděli kladně. V případě, že v rozhovoru byla použita jména dětí, byla změněna z důvodu zachování anonymity.

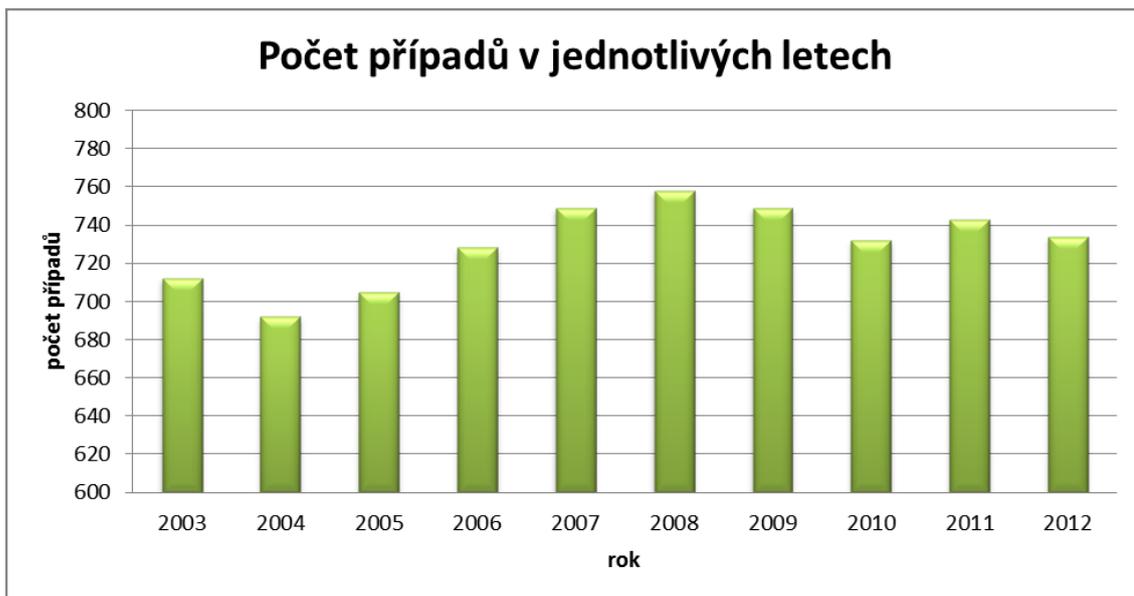
K otázce č. 2 „V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?“ se vázala otázka č. 11 „V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?“, kterou jsem zvolila jako otázku kontrolní.

V kauze č. 13 byly čtyři děti svěřeny do společné mateřským prarodičům, děda později zemřel, rozhovor byl veden pouze s babičkou. Přesto jsou ve výzkumu zařazeni jako prarodiče, tak jak tomu bylo v době rozhodování.

K některým otázkám jsou přiřazeny tabulky, které přehledněji znázorňují výsledky, které plynou z dané otázky.

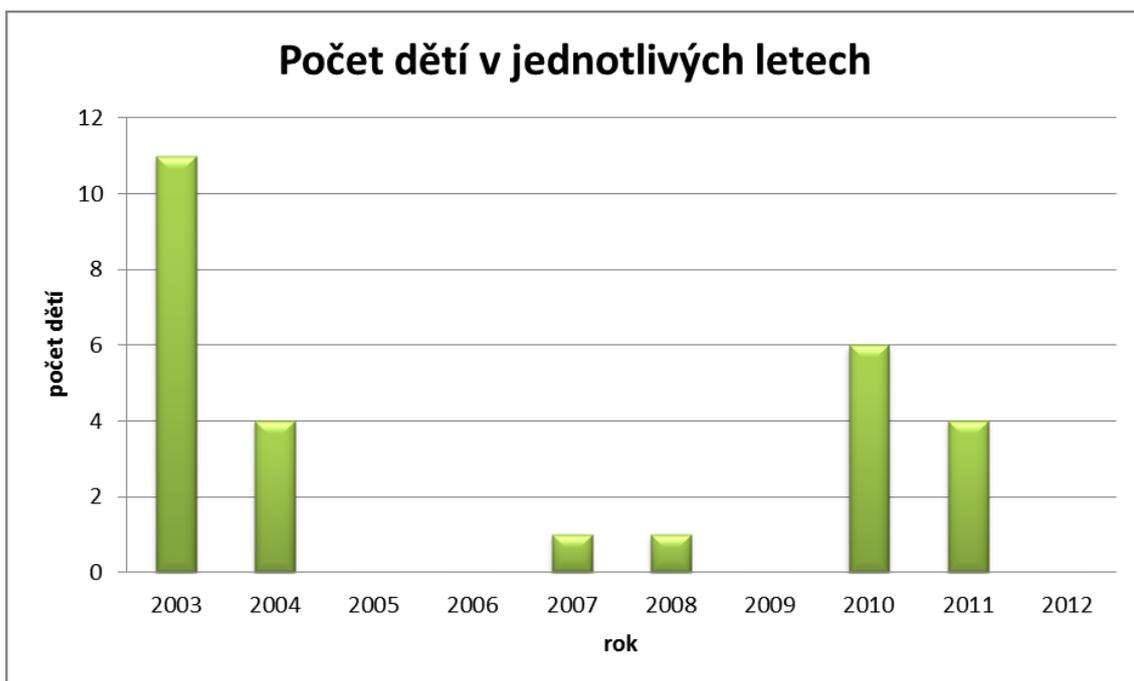
V následujících grafech je znázorněn přehled statistiky svěřeni podle § 45 zákona o rodině od roku 2003 do konce roku 2012. Graf č. 1 znázorňuje počet celkových případů, které orgán sociálně-právní ochrany dětí vedl v daném roce, graf č. 2 vyjadřuje počet dětí, které byly v daném roce svěřené do péče cizí fyzické osoby.

Graf č. 1.



Zdroj: vlastní výzkum

Graf č.2



Zdroj: vlastní výzkum

4.2 Vlastní výsledky

Na otázku č. 1: „*Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do vaší péče?*“, odpověděli respondenti tak, že ve dvou případech vzešel impulz od samotného dítěte, v jednom případě byl iniciátorem orgán sociálně-právní ochrany dětí, ve dvou případech od matky, v jednom případě nemocnice a sedmkrát vzešel impulz od prarodiče či prarodičů.

V jednom případě matka dítě opustila v nemocnici, aniž by měla snahu vyřešit právní stránku. Ve dvou případech matka zemřela, v obou případech se děti ujali mateřští prarodiče. V jednom případě si převzala do péče dvě děti teta přímo z dětského domova, kam byly umístěny na základě předběžného opatření, vydaného soudem. Tato teta byla oslovena orgánem sociálně právní ochrany dětí. Ve dvou případech se matky dobrovolně vzdaly péče o své dítě, obě si byly vědomy toho, že by výchovu dítěte nezvládly. Jedna matka z těchto dvou případů přenechala dítě své známé, u které nějaký čas bydlela a druhá matka souhlasila s tím, aby dítě bylo svěřeno do výchovy otcovské babičky. Další matka své tři děti opustila, ale nic neřešila, spoléhala na otce dětí, který však jejich péči nezvládl a děti byly svěřeny do péče mateřské babičky. Jeden chlapec sám oslovil mateřskou babičku s žádostí, aby u ní mohl vyrůstat. V další kauze se jedna se sester sama obrátila na OSPOD s žádostí o pomoc poté, co už dál nechtěla snášet zneužívání otčímem. Obě sestry byly svěřeny do společné péče mateřským prarodičům. Ve dvou případech byly matky závislé na návykových látkách, v jednom případě si o svěřeni vnučky do své péče požádala mateřská babička z důvodu neschopnosti matky se o dítě postarat. A v jednom případě si mateřská babička požádala o svěřeni vnučky do své péče z finančních důvodů.

Tabulka č. 1

	Počet dětí	Impulz vzešel od	Důvod podání návrhu
1.	2	dětí	Pohlavní zneužívání nevlastním otcem
2.	2	OSPOD	Týrání přítelem matky
3.	1	babičky	Drogová závislost matky
4.	1	matky	Drogová závislost matky, nezáměr o dítě
5.	1	dítěte	Neshody s rodiči
6.	1	nemocnice	Matka dítě opustila v porodnici
7.	1	babičky	Neschopnost matky při péči o dítě
8.	1	prarodičů	Alkoholová závislost matky
9.	3	prarodičů	Matka zemřela
10.	1	babičky	Finanční problémy
11.	1	matky	Neschopnost matky při péči o dítě
12.	3	babičky	Matka děti opustila, otec péči nezvládal
13.	4	prarodičů	Matka zemřela, otec péči nezvládal

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 2: „*V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?*“ a otázka č. 9: „*V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/dětí?*“ se týkaly příbuzenského vztahu žadatelů k dítěti a rodičům dítěte. V pěti případech byli žadatelé mateřští prarodiče, v pěti případech byly žadatelkami mateřské babičky, jedna respondentka byla otcovská babička, v jednom případě si o svěřeni dětí požádala sestra otce dětí, tedy jejich teta. Pouze v jednom případě si žádala o svěřeni dítěte cizí osoba, bez příbuzenského vztahu k dítěti. Viz tabulka č. 2

Tabulka č. 2

Žadatelé	Počet případů	Počet dětí
Prarodiče	5	11
Babička ze strany matky	5	7
Babička ze strany otce	1	1
Teta ze strany otce	1	2
Cizí fyzická osoba	1	1

Zdroj: vlastní výzkum

V otázkách č. 3: „*Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?*“ a č. 4: „*Kolik dětí a v jakém věku jste převzali do péče?*“ jsem se zaměřila na rodinný stav a věk fyzických osob a na věk dětí při převzetí do péče. Viz tabulka č. 3

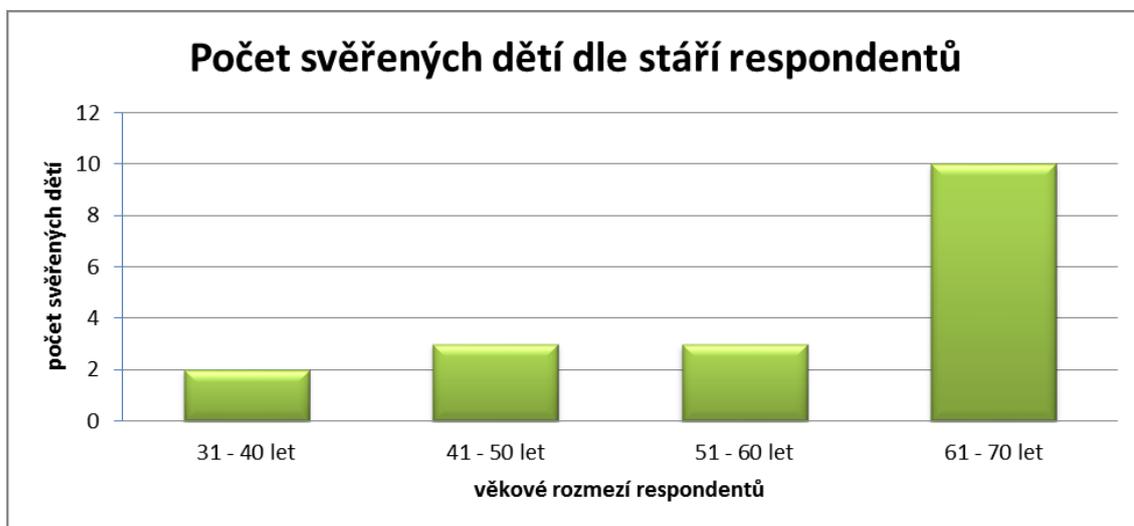
Tabulka č. 3

	Počet dětí	Věk dětí	Věk žadatelů	Stav žadatelů
č. 1	2	17, 13	63, 67	manželé
č. 2	2	7, 9	39	rozvedená
č. 3	1	4	49	rozvedená
č. 4	1	½ roku	37	svobodná
č. 5	1	15	60	vdaná
č. 6	1	novorozeně	60, 70	manželé
č. 7	1	novorozeně	46	vdaná
č. 8	1	6	63, 61	manželé
č. 9	3	14, 8, 4	62, 64	manželé
č. 10	1	10	59	vdova
č. 11	1	3	56	vdova
č. 12	3	6, 4, 1	49	vdaná
č. 13	4	17, 16, 13, 12	59, 63	manželé

Zdroj: vlastní výzkum

Z rozhovorů vyplynulo, že věk dětí se pohyboval od 0 do 17 let. Věk respondentů se pohyboval od 37 do 70 let, jak znázorňuje graf č. 3. Respondentů bylo celkem 18 a jejich průměrný věk činil 57 let. Do věkové kategorie od 31-40 let spadaly dvě respondentky, do věkové kategorie 41-50 let spadali tři respondenti, do věkové kategorie 51-60 let také tři respondenti a 10 respondentů spadalo do věkové kategorie 61-70 let. Ohledně rodinného stavu respondentů bylo zjištěno, že v pěti případech byly děti svěřeny do společné výchovy mateřským prarodičům, ve třech případech se jednalo o babičky, které byly vdovy, tři respondentky byly vdané, dvě rozvedené a jedna svobodná viz graf č. 4

Graf č. 3



Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 4



Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 5: „*Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písemném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?*“ a otázka č. 6: „*Jste vy v kontaktu v kontaktu s rodiči dítěte/děti?*“ byly zaměřeny na styk rodičů s dětmi a na styk respondentů s rodiči dítěte/děti. Výsledky rozhovorů ukazují, že ve většině případů se děti se svými rodiči stýkat nechtějí, ze všech rozhovorů pouze ve třech případech probíhá styk naprosto bez problémů. Tam, kde dítě s rodičem stýká, stýkají se s rodičem i osoby, které mají dítě svěřené do výchovy. Ve dvou případech respondenti odpověděli, že i když se dítě s rodičem stýkat nechce, oni jsou s rodičem v občasném telefonickém kontaktu. V obou případech se jedná o iniciativu respondentů. V jednom případě prarodiče brání matce ve styku se synem. Jedná se o matku závislou na alkoholu, která syna navštěvuje pod vlivem alkoholu a prarodiče se snaží svého vnuka chránit.

Na otázku č. 7 „*Byli jste s dítětem/děti v kontaktu před převzetím do péče?*“ logicky neodpovídali respondenti, kteří si přebírali dítě přímo z porodnice. V ostatních

případech respondenti odpovídali, že ano, ve zkoumaném vzorku nebyl ani jeden případ, že by respondenti a svěřované děti nebyly v žádném kontaktu, že by se vůbec navzájem neznaly.

Otázka č. 8 zněla: „*Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?*“ Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda a jak si rodiče plní vyživovací povinnost, odpovědi jsou znázorněné v tabulce č. 4.

Tabulka č. 4

	matka	otec
1.	ne	ano
2.	občas	zemřel
3.	ne	neuveden
4.	občas	neuveden
5.	ano	ano
6.	ne	neuveden
7.	ano	ano
8.	ne	ne
9.	zemřela	ano, ne, neuveden
10.	ne	zemřel
11.	ne	ano
12.	občas	ano
13.	zemřela	ne

Zdroj: vlastní výzkum

Z výše uvedené tabulky je patrné, že ze třinácti zkoumaných případů v šesti případech matky výživné neplatí vůbec, ve třech případech platí výživné občas a pouze ve dvou případech se ti, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy, mohou spolehnout na pravidelné placení výživného ze strany matky.

Ohledně vyživovací povinnosti ze strany otců bylo zjištěno, že z počtu 22 dětí má pouze devět otců stanovenou vyživovací povinnost. Dva z otců zemřeli a u čtyř dětí nebyl otec uveden. Z otců, kteří mají stanovenou vyživovací povinnost si tuto řádně plní šest otců a dva otcové výživné neplatí.

V kauze č. 9 jsou tři děti, z nichž u jednoho dítěte není otec uveden, u druhého dítěte otec výživné neplatí a pouze otec nejstaršího dítěte výživné k rukám prarodičů platí. U nejmladšího dítěte, kde není otec uveden, došlo ke svěřeni podle § 45 zákona o rodině a ustanovení prarodičů poručníky vnuka, neboť tento se po smrti své matky ocitl bez zákonného zástupce. V tomto případě bylo dítě zajištěno dávkami poručenské péče.

Otázka č. 10 zněla **„Měli jste při převzetí dítěte/dětí vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?“** S touto otázkou souvisela následující otázka č. 11 **„Jaký byl vztah vlastního dítěte/dětí s přijatým dítětem/děťmi?“**

Z této otázky vyplynuto, že v deseti případech respondenti měli při převzetí dítěte vlastní děti, ale pouze ve dvou případech se jednalo o děti nezletilé, které ještě bydlely ve společné domácnosti s respondenty. V jednom z těchto dvou případů byl vztah přijatých a vlastních dětí problémový, který nakonec skončil tak, že přijaté děti byly svěřeny do výchovy mateřského dědečka. Ve druhém případě, dle odpovědi respondentky, se jednalo o bezproblémový vztah. Ve třech případech respondenti vlastní děti neměli.

Na otázku č. 12 **„Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/dětí do rodiny?“** 10 respondentů odpovědělo, že ano, především měli více starostí a zodpovědnosti, 2 z těchto deseti respondentek odpověděly, že jejich život se změnil, ale k lepšímu, jedna respondentka dodala, že péče o vnuka jí pomohla překonat těžké životní období. Čtyři z respondentů uvedli, že přijetím dítěte do rodiny se jejich osobní život nijak nezměnil. Jedna respondentka na otázku odpověděla – ani ne a jedna respondentka odpověděla, že neví. Viz tabulka č. 5

Tabulka č. 5

odpověď	počet respondentů	počet dětí
ano	10	17
ne	2	3
ani ne	1	1
nevím	1	1

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 13 zněla *„Jaká byla adaptace dětí/dítěte ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?“* Ve dvou případech prarodiče převzali dítě přímo z porodnice, (v jednom případě prarodiče manželé, v jednom případě babička), proto ani k žádné adaptaci nedošlo, dítě od narození vyrůstá v náhradní rodině. Další respondentka, známá matky, také měla dítě v péči od jeho příchodu z porodnice. Téměř všichni respondenti odpověděli, že se děti adaptovaly dobře především z toho důvodu, že byly na prostředí zvyklé. Respondentka, která převzala do péče děti po svém zemřelém bratrovi, odpověděla, že adaptace dětí v rodině byla trochu problémová, děti do rodiny přišly z dětského domova, kde sice nebyly dlouho, ale přesto se to na nich podepsalo. Především ale z domova nebyly zvyklé na žádná pravidla, neměly hygienické ani stravovací návyky. Jedna respondentka uvedla, že když si vnučku vzala k sobě, ta byla velice smutná, nechtěla jíst, její adaptace byla náročná a dlouhodobá. Musela změnit školu, přišla i o kamarády. Je velice tichá a zakřiknutá, trvalo jí dost dlouho, než si zvykla.

Na otázku č. 14: *„Je něco s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do rodiny?“* většina respondentů odpovídala nerozhodně, pro názornost jsem odpovědi zaznamenala do tabulky č. 6

Tabulka č. 6

Resp. č.	Odpověď
1	Ne, spíš mě překvapilo, že jsme to vůbec museli řešit.
2.	Ano, nepočítala s tím, že to bude tak náročné.
3.	Nevím, nepřemýšlela jsem o tom.
4.	Ani ne.
5.	Nepočítala jsem s tím, že se matka na dceru „vykašle“.
6.	Nic mě nenapadá.
7.	Nepočítali jsme s ničím.
8.	Neopověděl (odpovídal společně s manželkou, viz respondentka č. 7)
9.	Ani ne, spíš jsem počítala s tím, že se matka více zapojí.
10.	Ne.
11.	Ne.
12.	Nepřemýšlela jsem o tom, spíš mě překvapilo hodně běhání po úřadech.
13.	Ne, jenom to běhání po úřadech.
14.	Ne, spíš mě překvapilo, že dcera se vzdala své dcery tak lehce.
15.	Ne.
16.	Ne, nemám čas nad tím přemýšlet.
17.	Ano, nepočítala jsem s tím, že manžel zemře a já zůstanu na děti sama.

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku č. 15 „**Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?**“ všichni respondenti odpověděli kladně. Respondentka z kauzy č. 2, teta dětí ze strany otce uvedla, že nikdy by nechtěla, aby děti jejího zemřelého bratra vyrůstaly v dětském domově. Proto neváhala a požádala si o svěřeni dětí do své péče. Kdyby se ale měla rozhodovat znova, dříve by oslovila mateřského dědu dětí, který je nyní vychovává.

Kromě dvou respondentů, byli všichni dotazovaní prarodiče dětí, ve většině případů se jednalo o děti od dcery, pouze v jednom případě o dítě od syna. Jedna respondentka byla teta dětí a jedna respondentka byla cizí osoba bez příbuzenského vztahu k dítěti.

5 Diskuse

Ve své práci jsem se zabývala problematikou institutu svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče. Zabývala jsem se dětmi, které jsou v evidenci Městského úřadu v Dačicích, obecního úřadu s rozšířenou působností od roku 2003. Výzkumná otázka zněla „Za jakých okolností si fyzické osoby žádají o svěřeni dětí do své výchovy“.

Při výzkumu byl použit kvalitativní výzkum, metoda dotazování, technika polořízeného rozhovoru a metoda analýzy dat, technika obsahové analýzy dat. (12) Výzkumný soubor tvořil 13 rodin, celkem se jednalo o 17 fyzických osob a 22 dětí.

Matoušek v knize Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny uvádí, že rodič, který nemá schopnost sladit se s dítětem, ať už trvale, či pod vlivem aktuálního stresu, buď dítě zanedbává, nebo se vůči němu chová intruzivně. Chování rodiče, neberoucí ohledy na potřeby dítěte, jeho aktuální stav a situační kontext, vyvolává nevyhnutelně u dítěte rozladění, jež může mít charakter hyperaktivace, nebo naopak charakter útlumu. Taková reakce dítěte může posilovat neadekvátní jednání rodiče a vést k násilnému chování vůči dítěti či k jiným formám špatného zacházení s dítětem. (23)

Matoušek také zmiňuje, že v současnosti v České republice se třetina dětí rodí mimo manželský svazek, z toho polovina osamělým matkám. Matka, která o dítě pečuje sama, je pro dítě bezpochyby křehčí oporou, než jakou představuje harmonicky spolupracující pár rodičů. (23)

Toto jeho tvrzení potvrzuje i můj výzkum, kdy ze třinácti kauz, které jsem měla zařazené do výzkumu, bylo 9 matek samoživitelek, z toho ve 4 případech nebyl uveden otec. Ve dvou případech byli rodiče v rozvodovém řízení.

První otázkou jsem chtěla zjistit, jaký byl první impuls k podání návrhu na svěřeni dítěte do péče. Jak je z tabulky č. 1 patrné, většinou to byli prarodiče, kteří učinili první krok, a to v 7 případech. Ve dvou případech to byly matky, na jejichž přání bylo dítě svěřeno do péče jiné fyzické osoby, ve dvou případech vzešel impuls od samotných

děti. V jednom případě fyzickou osobu oslovil příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí a v jednom případě to byla nemocnice, když matka zanechala dítě v porodnici a nemocnice poté kontaktovala prarodiče. O dítě pečovala babička, ovšem bez jakéhokoliv právního nároku.

Důvody, proč si fyzické osoby žádají o svěřeni dítěte do své péče, jsou také patrné z tabulky č. 1. Důvody, jsou různé, ve většině případů však selhala matka. Ve dvou případech se jednalo o matky, které byly závislé na drogách, v jednom případě šlo o alkoholovou závislost. Další důvod, proč došlo ke svěřeni dětí do výchovy prarodičů, bylo pohlavní zneužívání otčímem a v jednom případě se jednalo o týrání přítelem matky. Ve dvou případech byl důvod svěřeni neschopnost matky zvládnout péči o dítě a ve dvou případech matka dítě opustila. Bohužel ve dvou případech došlo ke smutné události, kdy matka dětí zemřela. V jednom případě bylo důvodem k podání návrhu špatná finanční situace babičky. Ve dvou případech byly děti svěřeny do péče jiné fyzické osoby svěřeny na základě předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. (5)

Důvody jsou různé, různě se i prolínají, ze zkoumaného vzorku je ale patrné, jak je výše uvedeno, že na prvním místě se umístilo selhání matky. Ať už z toho důvodu, že nezvládala péči o dítě, nebo byla závislá na návykových látkách. I v kauze, kde došlo ke svěřeni dvou dívek do péče mateřských prarodičů z důvodu pohlavního zneužívání nevlastním otcem, se dá hovořit o selhání matky, neboť ta nedokázala své dcery ochránit před takovýmto jednáním. Tato matka selhala i v tom, že svým dcerám nevěřila. Tím jim natolik ublížila, že starší dcera se s ní dodneška nechce stýkat. Dalším důvodem bylo nezvládnutí péče ze strany otců poté, co matka dětí zemřela. V jednom popřípadě matka děti pustila, otec též péči nezvládl.

Z výzkumu je patrné, že většina fyzických osob, které žádají o svěřeni dítěte do péče je v příbuzenském vztahu k dítěti, ze zkoumaného vzorku se pouze v jednom případě jednalo o cizí fyzickou osobu, bez příbuzenského vztahu k dítěti. V jednom případě byly děti svěřeny do péče tety, ve všech ostatních případech se jednalo o prarodiče, z toho jedna babička byla ze strany otce, ostatní prarodiče byli ze strany matky. To, že ve většině případů o dítě žádají prarodiče, je zcela nepochybně dáno i tím, že mají k dítěti citovou vazbu a v mnoha případech i cítí morální povinnost se o vnouče

postarat. Velkou roli zde hraje i fakt, že znají poměry v rodině, vědí, k čemu v rodině dochází a jak si rodiče plní či neplní rodičovskou zodpovědnost.

To, že si o děti většinou žádají prarodiče, koresponduje s tvrzením Uhlířové (30), která uvádí, že pro dítě je důležité, že se jedná o osobu příbuznou, kterou dítě zná a většině případů zná i prostředí, do kterého přichází. Fakt, že ve většině případů jedná o prarodiče, se odráží i v odpovědích na věk respondentů, který je poměrně vysoký

Z výzkumu též vyplynulo, že věk dítěte není rozhodující, o čemž svědčí výsledky, které ukázaly, že věk dětí se pohyboval v rozmezí od 0 do 17 let. Zde je patrný rozdíl oproti pěstounské péči, kdy žadatelé chtějí většinou dítě malé.

Dále jsem se ve výzkumu zabývala otázkou styku dětmi s biologickými rodiči. Ve většině případů se podle respondentů děti se svými rodiči stýkat nechtějí, zřejmě pod vlivem nějakého traumatu, které s rodiči zažily, nebo mají pocit, že je rodiče zklamali. Problémy mohou nastat v případě více sourozenců, kdy jeden se stýkat chce a druhý ne. To se samozřejmě odráží na vztahu mezi sourozenci. Také tam, kde je více dětí a každé dítě má jiného otce, jedno dítě se s otcem stýká a o druhé dítě jeho otec nemá zájem, má negativní dopad na psychiku dětí.

Nutno podotknout, že tato otázka nemůže být zcela objektivně hodnocena, protože rozhovor byl veden pouze s osobami, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy, nikoli se samotnými dětmi nebo s rodiči těchto dětí.

Nejvíce asi respondenty zaskočila otázka, jak se změnil jejich osobní život. Někteří dlouho přemýšleli, než vůbec odpověděli. Bylo na nich vidět, že se jim v hlavě promítá vše, co zažili od přijetí dítěte do rodiny. Pouze ti respondenti, kteří měli v péči i před rozhodnutím soudu, odpovídali, že se u nich nic nezměnilo. Pro většinu respondentů spočívala změna zejména v převzetí zodpovědnosti za výchovu dítěte. Především prarodiče, kteří uváděli, že chtěli svá vnoučata mít pro potěšení, rozmazlovat je a trávit s nimi tolik času, na kolik jim stačí síly, najednou místo role prarodiče, museli začít vykonávat roli náhradního rodiče.

Potěšující bylo zjištění, že všichni respondenti by se rozhodli stejně, pokud by měli možnost se znova rozhodovat. Zcela nepochybně to souvisí s tím, že o svěřením dětí si žádají prarodiče, kteří, jak již je výše zmiňováno, mají k dětem citovou vazbu a pociťují

i morální povinnost se o dítě postarat. Někteří prarodiče mohou mít pocit, že sami jako rodiče zklamali, když sami nedokázali svému dítěti předat tu správnou výbavu pro kvalitní rodičovství. Ve své praxi jsem měla případ, kdy babička si chtěla požádat o svěřené své vnučky do péče, neboť její dcera byla závislá na drogách. Pro babičku bylo těžké vidět, jak pro dceru je dávka drogy bližší než její dcera. Přesto od svého úmyslu nakonec ustoupila s odůvodněním, že má obavy, že by vnučku nedokázala vychovat, stejně tak jako nedokázala vychovat vlastní dceru.

Tyto případy se naštěstí objevují velice ojediněle, většina prarodičů se snaží svým vnoučatům pomoci, jsou jim oporou a poskytují jim pocit bezpečí.

Institut svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče je určitě potřebný především pro děti, které se ocitly v situaci, kdy nemohou vyrůstat v biologické rodině. Nutno ovšem podotknout, že fyzické osoby, kterým je dítě svěřeno do výchovy, na rozdíl od pěstounů nemají nárok na dávky pěstounské péče, jsou odkázáni na výživné od rodičů, případně na dávky státní sociální podpory. Z toho důvodu je v novele občanského zákoníku ustanovení, podle kterého, pokud nebude možné rodičům nebo ostatním příbuzným uložit vyživovací povinnost k dítěti, nebude použití tohoto institutu možné. (24)

V praxi často nastávající situace, že fyzické osoby, jedná se zejména o prarodiče v důchodovém věku, nemají dostatečný příjem a výživné a dávky státní sociální podpory nepokryjí potřeby dětí. V těchto případech se fyzické osoby obracejí na soud s návrhem na svěřením dětí do pěstounské péče.

6 Závěr

Cílem práce bylo zmapovat, za jakých okolností si fyzické osoby žádají o svěřeni dítěte do své péče. Do výzkumu byly zařazeny rodiny, které jsou evidované Městským úřadem v Dačicích od roku 2003. Při výzkumu byl použit kvantitativní výzkum, výzkumný soubor tvořil 13 rodin, 17 fyzických osob a 22 dětí.

Jak vyplývá z výzkumu, ve většině případů si o svěřeni dítěte žádají fyzické osoby z důvodu selhání biologické rodiny. Převážně se jedná o selhání na straně matek, ať už důvodu, že o dítě nechtěly pečovat, neuměly pečovat, nebo péči o dítě nezvládaly. Z výzkumu také vyplynulo, více jak polovina matek ze zkoumaného souboru byly samoživitelky, ve dvou případech se jednalo o rodiče v rozvodovém řízení. I když v dnešní době není matka samoživitelka žádnou výjimkou, ne každá matka, která děti vychovává sama, svou roli zvládne. V mnoha případech mají tyto matky finanční problémy, hůře shánějí zaměstnání, a jak ukázal výzkum, některé z nich danou situaci řeší drogami nebo alkoholem.

Dalším důvodem, proč si fyzické osoby žádají o svěřeni dítěte do péče, patří selhání na straně otců, kteří nezvládli péči o děti poté, co matka zemřela, nebo děti opustila. Z výzkumu vyplynulo, že mezi další důvody, proč došlo ke svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče, patřilo pohlavní zneužívání nevlastním otcem, týrání přítelem matky, nebo neshody s rodiči.

Z výzkumu je patrné, že většina osob, které si žádají o svěřeni dítěte do své péče je v příbuzenském vztahu k dítěti. Ze zkoumaného vzorku se pouze v jednom případě jednalo o cizí osobu, bez příbuzenského vztahu k dítěti. V jednom případě si o děti požádala teta, ve všech ostatních případech se jednalo o prarodiče.

Motivy prarodičů či jiných příbuzných, kteří si žádají o svěřeni dítě podle § 45 zákona o rodině, bývají jiné než u pěstounů. Pěstoun před přijetím dítěte prochází procesem rozhodování, pochybností, ale má čas si získat všechny potřebné informace. Pokud se rozhodne, čeká ho odborná příprava. Prarodič či jiný příbuzný tímto procesem

neprochází. Stávají se „náhradními rodiči“ náhle, bez možnosti nějakého velkého rozhodování. Proto i těmto lidem by měla být nabídnuta možnost odborného poradenství, například forma rodinné terapie, která by jim umožnila zvládnout traumata dětí. Také by jim určitě prospělo, pokud by měli možnost setkat se s jinými lidmi, kteří mají podobné zkušenosti, aby věděli, že nejsou sami, kteří se potýkají s podobnými problémy.

Výsledky práce by mohly být využity při rozhodování o péči o děti, jejichž rodiče se nechtějí, nemohou nebo neumějí postarat. Mohou pomoci jak sociálním pracovníkům, tak fyzickým osobám, které se teprve rozhodují, zda si o svěřeni dítěte do jejich péče budou žádat.

Institut svěřeni dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, jako forma náhradní rodinné výchovy, by měl mít využívan a měl by mít přednost před ústavní výchovou.

7 Seznam použité literatury

1. BAUDYŠOVÁ, Z. *Slabikář o právech dítěte*, Nadace naše dítě, 2001 ISBN 80-2387-806-9
2. BUBLEOVÁ, V. et.al. *Pěstouni mají právo na služby: Praktický průvodce pro náhradní rodinnou péči: Projekt Pěstouni mají právo na služby*, Praha: Občanské sdružení rozum a cit, 2007. ISBN neuvedeno
3. ČESKO: *Zákon č.117/1995 Sb. ze dne 1. října 1995, o státní sociální podpoře*, v platném znění
4. ČESKO: *Zákon č.359/1999 Sb. ze dne 1. dubna 2000, o sociálně-právní ochraně dětí*, v platném znění
5. ČESKO: *Zákon č.99/1963 Sb. ze dne 1. dubna 1964, občanský soudní řád*, v platném znění
6. ČESKO: *Zákon č.94/1963 Sb. ze dne 1. dubna o rodině 1964, o rodině*, v platném znění
7. ČESKO: *Zákon č.2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Listina základních práv a svobod*, ve znění zákona č.162/1998 Sb.
8. ČESKO: *Zákon č.3/1993 Sb. ze dne 20. listopadu 1989, Úmluva o právech dítěte*
9. DUNOVSKÝ, J. *Dítě a poruchy rodiny*, Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-040-86
10. FEJT, Vladimír. a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně právní ochrana dětí*, Praha: Univerzita J.A.Komenského 2009. ISBN 978-80-86723-77-8
11. GABRIEL, Zdeněk. a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3)
12. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, Praha: Portál 2005. ISBN 80-7367-040-2
13. HERMAN, M. *Najděte si svého manžana*, 2. vyd. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-023-3

14. KOVAŘÍK, J. a kol. *Náhradní rodinná péče v praxi*, Praha: Portál 2004. ISBN 80-7178-957-7
15. KOTEK, M. Hostitelská péče, In *Aktuální otázky náhradní rodinné péče: Sborník z VII. Celostátního semináře NRP Brno*, 10.10-11.10.2007. [s.l.] : [s.n.], 2007, s.39-40, ISBN nevedeno
16. KRÁLÍČKOVÁ, Z. Výkon rodičovské zodpovědnosti v kontextu institutů náhradní péče o dítě: tzv. příbuzenská pěstounská péče, In *Aktuální otázky náhradní rodinné péče: Sborník z VII. Celostátního semináře NRP Brno*, 10.10-11.10.2007. [s.l.] : [s.n.], 2007, s.39-40, ISBN nevedeno
17. LOVASOVÁ, L., Rodinné vztahy, In *Sborník studií – děti a jejich problémy*, Praha:Sdružení Linka bezpečí, 2005. ISBN nevedeno
18. LUSSO, V., *Prarodiče, rodiče a vnoučata, o emočních, vztahových a komunikačních úskalích*, Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80262-0003-1
19. MATĚJČEK Z., a kol. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*, Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8
20. MATĚJČEK Z., *Osvojení a pěstounská péče*, Praha: Portál 1994. ISBN 80 7178-637-3
21. MATĚJČEK Z., *O rodině, vlastní, nevlastní a náhradní*, Praha: Portál 1994. ISBN 80-85282-83-6
22. MATĚJČEK, Zdeněk. a Zdeněk DYTRYCH. *Nevlastní rodiče, nevlastní děti*, Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-897-0
23. MATOUŠEK, Oldřich. a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*, Praha: Praha, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8
24. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. Nový občanský zákoník, Justice.cz. [online]:[b.r.] [cit.2012-13-12]. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/rodine-pravo/konkretni-zmeny/osvojeni.html>
25. NOVOTNÁ, Věra. a Lenka PRŮŠOVÁ. *K vybraným otázkám osvojování dětí*, Praha: Linde, 2004. ISBN 80-86131-56-4
26. NOVOTNÁ V., K problematice pěstounské péče, *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č.9, str.6-10, Praha:Linde, vychází měsíčně, ISSN 1212-866X

27. PTÁČEK R., Vliv náhradní rodinné péče na psychický vývoj dítěte, *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č.7, s.1-3, Praha:Linde, vychází měsíčně, ISSN 1212-866X
28. ROTREKLOVÁ, E., Nové podmínky pro sanaci narušeného rodinného prostředí a náhradní rodinnou péči, In *Aktuální otázky náhradní rodinné péče: Sborník z VI. Celostátního semináře NRP Brno*, 2.10-3.10.2006. [s.l.] : [s.n.], 2006, s.6-10, ISBN neuvedeno
29. ŠPECIÁNOVÁ, Š., *Sociálně-právní ochrana*, Praha: Agama, 2007. ISBN-978-80-68991-27-6
30. ŠPECIÁNOVÁ, Š., *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*, Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86-131-44-0
31. UHLÍŘOVÁ, V., *Dítě ve výchově příbuzných*, Praha: Občanské sdružení Rozum a cit, Praha, 2010. ISBN neuvedeno
32. VRÁNOVÁ L., Svěření dítěte do péče jiné osoby, *Právo a rodina*, 2012, roč.14, č.2, s.12-16, Praha:Linde, vychází měsíčně, ISSN 1212-866X
33. ZEZULOVÁ, D., *Pěstounská péče a adopce*, Portál, Praha, ISBN 978-80-262-0065-9

8 Seznam příloh

Příloha č. 1 - popis kazuistik

Příloha č. 2 - přepis rozhovorů s respondenty

Příloha č. 3 - seznam obcí, které spadají do obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností, spravovaného Městským úřadem Dačice.

Příloha č. 1: popis kazuistik

1. kazuistika - 2 dívky - svěřeny do péče mateřských prarodičů

Nezletilé dívky ve věku 17 a 13 let byly do výchovy prarodičů svěřeny rozsudkem okresního soudu poté, co se starší dívka obrátila na OSPOD s tím, že je zneužívána svým otčímem. Samotnému rozhodnutí soudu předcházelo předběžné opatření, neboť poté, co dívka ohlásila zneužívání, odmítla se ona, i její mladší setra, vrátit domů. Orgán sociálně právní ochrany dětí kontaktoval jak matku dětí, tak mateřskou babičku a dědu, kteří souhlasili s tím, aby u nich vnučky zůstaly.

Matka dětí odmítala jakékoli nařčení a postavila se proti svým dětem na stranu svého manžela, se kterým měla další dvě dcery. I když později došlo k rozvodu, matka s bývalým manželem stále udržovala častý kontakt.

Za celou dobu, co byla děvčata u prarodičů, matka o ně neprojevila zájem, a to ani přesto, že mladší dcera o kontakt s matkou stála, dle sdělení babičky jí bylo smutno a chyběly jí i mladší polorodé sestry. Starší dcera s matkou mluvit nechtěla, nemohla jí zapomenout, že jí matka nevěřila.

Biologický otec se s dcerami stýkal velice sporadicky. Problém byl v tom, že po rozvodu mu matka bránila ve styku s dětmi tak dlouho, až to otec vzdal. Mezi otcem a dcerami nebyly navázány žádné vazby. Otec také připustil, že zpočátku nevěděl, jak se má k dcerám chovat, když věděl, co se jim přihodilo. Vyživovací povinnost vůči dcerám si otec plnil pravidelně a včas.

Po dvou letech byl otčím dětí odsouzen Vrchním soudem k odnětí svobody v trvání 8 let. Ani to matku nepřesvědčilo o tom, že byl vinen a nesnažila se obnovit vztah se svými dcerami.

2. kazuistika - 2 děti, chlapec a dívka, svěřeny do péče tety

Další kazuistika je příběh dvou sourozenců, chlapec první třída základní školy, dívka třetí třída.

Ke svěření dětí do péče tety došlo poté, co děti byly na základě předběžného opatření soudu předány do péče dětského domova.

Děti žily s matkou a jejím přítelem, otec dětí zemřel. Ve škole se děti svěřily, že jsou doma týrány, a to psychicky i fyzicky. Přítel matky - děti mu říkaly strejdo, jim nedával jíst, zavíral je do tmavé komory, a když zlobily, trestal je páskem. Škola toto oznámila na příslušný OSPOD, který podal návrh na vydání předběžného opatření, kterému soud vyhověl. Než bylo nařízeno jednání u soudu, byla kontaktována teta dětí, sestra jejich zemřelého otce. I když sama měla 4 děti, ani na chvíli neváhala a souhlasila s tím, že se o děti bude starat. Rozhodnutím soudu jí děti byly svěřeny do výchovy podle § 45 zákona o rodině a matce byla stanovena vyživovací povinnost. Tuto povinnost si matka neplnila. Zpočátku děti nenavštěvovala, ani jim netelefonovala. Na žádost dětí, kterým bylo po matce smutno, teta dětí matku dovezla k nim domů, aby se děti s matkou viděly. Když byla matka sama, bez přítele, přiznala, že on si nepřeje, aby se se svými dětmi vídala a zakázal jí jakýkoliv kontakt s nimi. Tato matka byla zcela pod vlivem svého přítele, naprosto se mu přizpůsobila, a to i za cenu, že ztratila své děti.

Teta péči o děti zvládala dobře, cítila to tak, že se o děti musí postarat kvůli svému zemřelému bratrovi. Přesto, když ji po čase oslovil mateřský dědeček s tím, že by měl zájem o vnoučata, že by je chtěl vychovávat společně se svou současnou manželkou a vynahradit jim to, co jim matka nebyla schopná poskytnout - a to spokojené a bezstarostné dětství, s návrhem dědy souhlasila.

Opět tedy rozhodoval soud a děti byly na základě rozsudku svěřeny do společné výchovy mateřského dědy a jeho současné manželky. Matka se k soudu nedostavila, ani se neomluvila, s dětmi se stále nestýká, výživné platí nepravidelně.

3. kazuistika - 1 chlapec, svěřen do výchovy mateřské babičky

Spis nezletilého byl našim úřadem veden asi od jeho dvou let, kdy bylo anonymně oznámeno, že v rodině nezletilého není vše v pořádku. Jednalo se o velmi mladou devatenáctiletou matku, otec nebyl uveden. V upozornění stálo, že v domácnosti se často střídají návštěvy a údajně se tam berou drogy. Matka toto popřela, přiznala, že v minulosti drogy brala, od té doby, co má syna tak ne. Spolupráce s matkou byla dobrá, o syna se starala řádně. Později si matka našla přítele, který byl drogově závislý, a pod jeho vlivem opět začala brát drogy. Přestala platit nájem, přišla o bydlení, její přítel byl vzat do vazby za distribuci drog, v tu dobu si uvědomila, že není schopná se o syna řádně postarat. Proto se obrátila a svou matku s žádostí o pomoc. Babička byla zaměstnaná, našťastí vnuk chodil do školky, tak si mohla nechat vnuka hned u sebe. Matka slíbila, že se bude léčit. Babička žila s druhem, který jí s výchovou vnuka ochotně pomáhal. Rozsudkem soudu byl nezletilý svěřen do výchovy babičky a matce byla stanovena vyživovací povinnost. Zpočátku si babička nepřála, aby si matka brala syna k sobě, nabízela jí, aby se s ním stýkala u nich doma, což zase odmítala sama matka. Situace se zlepšila poté, co se matce narodila dcera, dostala se z vlivu svého drogově závislého přítele, který byl nakonec odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

4. kazuistika - 1 dívka, svěřena do výchovy cizí osoby

Jedná se příběh dívky z dětského domova, která po dosažení zletilosti opustila dětský domov a živila se prostitucí, záhy otěhotněla. Sama přiznala, že užívala drogy. Ještě před narozením dcery se nastěhovala ke svým známým. Po porodu dceru nechala v porodnici s tím, že dá souhlas s osvojením, otec nebyl uveden. Osvojení si rozmyslela a pro dceru do porodnice si došla. S dcerou bydlela u svých známých, kdy především její kamarádka jí pomáhala s péčí o dceru. Matka se takto vydržela starat asi půl roku, poté začala dceru postupně opouštět, vždy na pár dní, někdy i na týden. Jednou se vrátila pod vlivem drog a požádala kamarádku, aby se jí o dceru postarala. Kamarádka měla malou holčičku moc ráda, nechtěla, aby tato skončila v dětském domově, proto se obrátila na soud s návrhem, aby jí nezletilá byla svěřena do péče podle § 45 zákona

o rodině. O pěstounskou péči nežádala z toho důvodu, že jako cizí osoba by musela podstoupit přípravu pěstounů, a to se jí nechtělo. Věřila, že za pomoci dávek SSP a širší rodiny, péči o nezletilou zvládne. Matce sice byla stanovena vyživovací povinnost, ale tuto si neplnila, od soudního rozhodnutí dceru neviděla. Za neplacení výživného byla i trestně stíhaná.

5. kazuistika - 1 chlapec - svěřen do péče mateřské babičky

Na OSPOD se během letních prázdnin obrátil patnáctiletý chlapec s tím, že je nyní na prázdninách u své babičky a nechce se vrátit domů. Důvodem je to, že jej jeho otec týrá. Otec je nyní nezaměstnaný, o práci přišel kvůli zdravotnímu stavu, rodina má dluhy, matka si vydělá málo, a to je důvod toho, že u nich neustále dochází k hádkám a otec často užívá fyzické tresty. OSPOD kontaktoval babičku, která uvedla, že o situaci u její dcery je informovaná a souhlasí s tím, aby jí vnuk byl svěřen do výchovy. Oba rodiče s tímto také souhlasili, připustili výchovné problémy se synem, oba ale odmítali týrání. Rozsudkem okresního soudu byl nezletilý svěřen do péče mateřské babičky a rodičům byla stanovena vyživovací povinnost. Tuto povinnost si rodiče začali plnit až na základě výkonu rozhodnutí, se synem se nestýkali. Ani sám nezletilý neměl zájem se s rodiči stýkat, a to ani přesto, že tam měl tři mladší sourozence, se kterými byl občas v kontaktu přes SMS zprávy.

6. kazuistika - 1. dívka svěřena do péče mateřských prarodičů, otec neuveden

Tento příběh se začal odehrávat v jedné pražské porodnici, kde matka ihned po porodu opustila malou, nedonošenou dceru. Nemocnicí byli kontaktováni prarodiče nezletilé. Ti byli velice překvapeni, neboť o své dceři neměli žádné informace několik let. Od lékaře se dozvěděli, že jejich dcera zřejmě brala drogy, neboť nezletilá měla po porodu abstinenční příznaky. Také jim sdělil, že vzhledem k tomu, že se narodila nedonošená a s velmi nízkou porodní váhou, má určité zdravotní problémy, bylo by nejlepší malou umístit v nějakém specializovaném ústavním zařízení. O tom nechtěli prarodiče ani slyšet a babička se hned vydala za vnučkou do pražské nemocnice. Zde byla se svou vnučkou hospitalizovaná asi půl roku. Mezi tím proběhlo u soudu řízení,

nezletilá byla svěřena do společné péče prarodičů. Prarodiče se o svou vnučku starali velice vzorně, bylo to pro ně náročné, protože už byli staršího věku a nezletilá potřebovala zvýšenou péči, byla často nemocná, spoustu času s ní babička trávila po nemocnicích. Když nastoupila do první třídy základní školy, její zdravotní stav se zlepšil, přesto s ní babička musela jednou týdně jezdit na rehabilitaci. Prarodičům hodně pomáhala širší rodina - tety a strýc. O své dceři prarodiče stále nic nevěděli, vnučka od útlého věku považovala za své rodiče babičku a dědu, které oslovovala „mami“ a „tati“. Jak vnučka pomalu rostla, prarodiče byli upozorněni na to, že by měli své vnučce říct pravdu o její matce, než se to dozví od někoho jiného. Za pomoci dětského psychologa se podařilo vnučce sdělit skutečný stav. Ona toto přijala, pochopila, přesto nadále své prarodiče oslovuje „mamko“ a „taťko“.

Když bylo této dívce 16 let, policie oznámila rodině smutnou zprávu, a to, že matka dívky zemřela. Protože otec dívky nebyl uveden a ona se ocitla bez zákonného zástupce, byla rozsudkem soudu svěřena do poručenské péče prarodičů.

7. kazuistika – 1. dívka, svěřená do výchovy mateřské babičky

Kauza se týká nezletilé dívky, která se narodila svobodné matce, velmi nízké inteligence. Její rodiče několikrát zvažovali, že se obrátí na soud s návrhem na její zbavení způsobilosti k právním úkonům, nikdy to fakticky neudělali.

Po narození vnučky si babička podala k soudu návrh na svěření vnučky do své výchovy. Rodiče vnučky nežili ve společné domácnosti, každý z rodičů bydlel u svých rodičů a otec se též obrátil na soud s návrhem, aby dcera byla svěřena do jeho výchovy, i když se o ni fakticky nestaral. Pouze nesouhlasil s tím, aby jeho dcera byla svěřena babičce. Po dlouhých jednáních u soudu a provedených znaleckých posudcích, byla nakonec nezletilá svěřena do výchovy babičky. Podle znaleckých posudků péče otce neskýtala záruku řádné výchovy, ovšem ani babička nezaručovala, že její péče bude bezproblémová. Z toho důvodu byl stanoven soudní dohled. Rodičům byla stanovena vyživovací povinnost, kterou otec plnil nepravidelně, vždy až na základě trestního stíhání, poslední roky si svou vyživovací povinnost plní řádně. Matka, která pobírá invalidní důchod, platí výživné formou exekuce.

8. kazuistika - chlapec, svěřen do péče mateřských prarodičů v důvodu závislosti matky na alkoholu

Na orgán sociálně-právní ochrany dětí se dostavila babička nezletilého Jakuba. Chtěla požádat o svěření vnuka do své péče. Vnukovi bylo asi šest let. Matka dítěte byla vdaná, nějakou dobu žila s manželem v Praze, po narození syna žila střídavě u rodičů na vesnici, střídavě s manželem. Kvůli jejímu častému požívání alkoholu manžel podal návrh na rozvod. O tom, že je dcera alkoholička, se babička přesvědčila poté, co u nich dcera delší dobu bydlela. Tajně odcházela z domu a vracela se zcela opilá. Žádné domluvy nepomáhaly, proto se babička rozhodla situaci řešit tím, že si požádala o svěření vnuka do péče a tím donutila dceru jít na léčení, které sice absolvovala, ale nebyla schopna delší dobu abstinovat. Otec Jakuba nesouhlasil s tím, aby byl syn svěřen do péče babičky a dědy, přestože sám měl problémy s alkoholem a neměl podmínky pro výchovu syna.

Rozsudkem okresního soudu byl nezletilý svěřen do společné výchovy prarodičů, otec se proti rozsudku odvolal, krajský soud rozsudek potvrdil. Rodičům byla stanovena vyživovací povinnost.

9. kazuistika - svěřen do péče mateřských prarodičů

Tři děti, chlapci, matka zemřela. U nejmladšího, čtyřletého chlapce nebyl otec uveden, byl svěřen podle § 45 a prarodiče byli ustanoveni jako poručníci, u nejstaršího čtrnáctiletého chlapce byl otec uveden, stýkal se, platil výživné, svěřen také podle § 45. U prostředního chlapce, kterému bylo osm let, se otec nestýkal, neplatil výživné, v době rozhodování byl ve výkonu trestu - pěstounská péče.

Babička se o děti starala již dříve, matka byla dlouhodobě nemocná. Nejstarší chlapec u ní bydlel od jeho čtyř let, tedy od doby, kde se jeho rodiče rozvedli. Matka si brzy po rozvodu našla nového přítele, se kterým měla další dítě. Přítel neměl jejího staršího syna rád, proto on projevil přání bydlet u babičky. Matka ani biologický otec proti tomu nic nenamítali, na žádné úřady ani na soud se nikdo z nich neobrátil, vyřešili si to v rámci rodiny.

I když se matka později s tímto přítelem rozešla, syn přesto zůstal bydlet u babičky a dědy, s matkou se často navštěvoval, bydleli v jednom městě, kousek od sebe. Matce se asi po dvou letech narodil další syn, kde otec nebyl uveden. Krátce poté matka onemocněla, často byla v nemocnici. V té době měla babička na starosti všechny tři děti, pomáhal jí manžel a starší dcera. Na náš úřad se babička obrátila poté, co matka dětí zemřela.

10. kazuistika - 1. dívka, svěřena do péče mateřské babičky

Kauza popisuje příběh šestnáctileté dívky, která několik let vyrůstala u své babičky, se souhlasem matky. Dívka nechtěla bydlet u matky z toho důvodu, že matka často požívala alkohol, o děti se nestarala. Dívka měla ještě dvě mladší sestry, které byly doma spokojené, vyhovovalo jim, že po nich matka nevyžaduje žádné povinnosti a nechává je, ať si dělají, co chtějí. Otec těchto dětí zemřel, děti byly zajištěny sirotčími důchody a dále matka pobírala přídavky na děti. Matka dětí nikdy nepracovala, nebyla hlášena na Úřadu práce, jiný příjem, než sirotčí důchody a přídavky na děti, neměla. Jak bylo již uvedeno, dívka žila u své babičky několik let, aniž by matka něčím na její výživu přispívala, nepředávala jí ani příspěvek na dítě, ani sirotčí důchod, který jí po otci náležel. Dokud dívka chodila na základní školu, babička zvládala živit vnučku ze svého důchodu. Před nástupem dívky na střední školu, se babička rozhodla obrátit se náš úřad s žádostí o pomoc. Nejdříve byla oslovena matka, která odmítla peníze, které náležely dceři, předávat. Proto byl s babičkou sepsán návrh k soudu a rozsudkem soudu byla nezletilá svěřena do její výchovy. Matce bylo stanoveno výživné ve výši 500,- Kč měsíčně, které neplatila a babička to nikdy nevymáhala. K jejím rukám byl vyplácen sirotčí důchod a příspěvek na dítě, což podle slov babičky stačilo na pokrytí potřeb nezletilé.

11. kazuistika- svěření do péče otcovské babičky, 1 chlapec - na žádost matky

Na náš úřad se obrátila matka nezletilého, tříletého Lukáše s tím, že nezvládá péči o syna a žádala, abychom umístili syna do dětského domova. Uvedla, že s otcem syna se rozešli a on nemá o syna zájem. Na matce bylo vidět, že byla skutečně

rozrušená, na pokraji sil. Nezletilého měla s sebou a chtěla ho nechat v kanceláři a odejít. Naštěstí se nám matku podařilo uklidnit a zkontaktovat otcovskou babičku, která projevila zájem se o vnuka starat. Matka i otec s tímto řešením souhlasili. Nezletilý byl svěřen do péče babičky podle § 45 zákona o rodině. Rodičům byla stanovena vyživovací povinnost.

12. Kazuistika - svěřeni do péče mateřské babičky - 3 děti – 6 let, 4 roky a 1 rok - matka děti opustila

Na náš úřad se obrátila mateřská babička s tím, že matka dětí, její dcera, opustila děti i svého manžela a je neznámo kde. Otec péči o děti zvládal za aktivní pomoci babičky, ta si po určité době vzala všechny děti k sobě a starala se o ně výhradně sama. Mezitím se matka dětí vrátila zpět s tím, že má přítele, s otcem dětí se hodlá rozvést a chce se nastěhovat ke svému příteli do jiného města. Její přítel neměl zájem vychovávat tři, pro něj cizí děti, proto matka souhlasila s tím, aby děti byly svěřeny do výchovy její matky. S tímto souhlasit i otec, který musel chodit do práce, neboť rodina si za dobu manželství nadělala velké dluhy, které musel splácet. Babička byla přesvědčena o tom, že rodiče dětí jim nejsou schopni zajistit řádnou výchovu, proto žádala svěřit děti do její péče. Soud jejímu návrhu vyhověl, rodičům byla stanovena vyživovací povinnost. Děti na babičku byly od narození zvyklé, protože se společně s rodiči se aktivně podílela na jejich výchově a výživě, byly mezi ní a dětmi navázané silné citové vazby. Byla tedy nejvhodnější osobou, která byla schopna převzít namísto rodičů péči o děti.

13. kazuistika - 4 děti ve věku 17 let, 16 let, 13 let a 12 let - svěřeni do péče mateřských prarodičů

Na úřad se obrátili prarodiče nezletilých dětí s tím, že matka dětí (jejich dcera) zemřela a otec není schopen se o děti starat. Ve velké míře požívá alkoholické nápoje, o děti se řádně nestará, faktickou péči o děti již víceméně převzali prarodiče. Otec si uvědomoval závažnost situace, slíbil, že se půjde léčit, což nikdy neučinil. Děti byly rozsudkem soudu svěřeny do společné péče prarodičů, otcovi byla stanovena vyživovací

povinnost a dále byly děti zajištěny sirotčími důchody. V době, kdy otec chodil do práce, výživné platil. Asi po dvou letech opět začal nadměrně konzumovat alkohol, různě měnil práci, výživné platil nepravidelně. Bohužel v té době zemřel i dědeček nezletilých dětí a babička, která už byla ve starobním důchodu a nebyla schopna ze svého příjmu zajistit potřeby svých vnoučat. Proto se obrátila na soud s návrhem na svěřením dětí do pěstounské péče.

Bylo přihlédnuto především k tomu, že děti budou i nadále žít v prostředí, na které jsou zvyklé, prostředí, ve kterém řádně prospívají.

Příloha č. 2: přepis rozhovorů s respondenty

Respondent z kazuistiky č. 1, mateřský dědeček, odpovídal ve své domácnosti:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?
Obrátily se na nás vnučky s tím, že je jejich nevlastní otec zneužíval, starší vnučka se obrátila na sociálku. S manželkou jsme ani chvilku nezaváhali, že bychom se o vnučky nepostarali.
2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?
Jsou to naše vnučky od dcery.
3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?
Já i manželka jsme byli už v důchodu, ale kolik nám bylo to nevím, manželka to bude vědět.
4. Kolik dětí a v jakém jste převzali do péče?
Dvě děti, ve věku sedmnáct a třináct let.
5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písenném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
Obě vnučky jsou v kontaktu se svým biologickým otcem, který bydlí v jedné vesnici kousek od Dačic, občas za ním jezdí na víkend. S matkou je v kontaktu pouze mladší vnučka, a to tak, že se třeba potkají ve městě, nebo si volají. Starší vnučka s matkou nemluví, stále jí nedokázala odpustit, že jí nevěřila.
6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děti?
S otcem vnuček se občas vídám, když si pro vnučky přijede, s matkou, tedy s mou dcerou v kontaktu nejsem, ona s námi přestala mluvit, poté, co jsme si s manželkou požádali o svěřeni vnuček do naší péče.
7. Byli jste s dítětem/děti v kontaktu před převzetím do péče?
Samozřejmě, že jsme byli v kontaktu, jsou to naše vnučky a bydlíme v jednom městě. Je pravda, že s matkou dětí, tedy s naší dcerou jsme nemluvíli už několik let, vlastně od té doby, co se podruhé provdala, a my s manželkou jsme s tím nesouhlasili.

8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Otec výživné platí, dcera ne, ani to po ní nevymáháme, ona má další dvě děti, je na pracáku a výživné sama nedostává.
9. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
Matka dětí je naše dcera.
10. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Máme ještě jednoho syna, ten už je dospělý, je ženatý a sám má dvě děti. Bydlíme všichni společně v řadovém domku.
11. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?
Vlastní syn je již dospělý, má svoji rodinu. Žijeme všichni dohromady v rodinném domku a myslím si, že vycházíme dobře.
12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?
No, změnilo se toho hodně. To víte, byli jsme s manželkou už v důchodu, užívali jsme si klid, občas jsme hlídali vnoučata od syna. A najednou s námi začaly bydlet pubertální vnučky. Jo, jo, změnilo se toho hodně.
13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?
Myslím si, že hlavně mladší vnučka se adaptovala velice rychle. Sice k nám chodila i dříve, ale nikdy u nás nepřespávala, to chodila jen na návštěvu. Kamarády ani spolužáky měnit nemusela. Ale ve škole se zlepšila, to mi dělá radost. A starší vnučka – to nevím. Ona je zamlká, moc nemluví. Přes týden je na intru, doma je jenom na víkend.
14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?
Asi ne, spíš mě překvapilo, že jsme to vůbec museli řešit, že se něco takovému může stát.
15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?
No to je otázka! Samozřejmě, že bych se rozhodl stejně. Jsou to přece moje vnučky. Škoda jen, že to holky neřekly dřív. Nic jsme nevěděli, tak jsme jim nemohli pomoci.

Respondentka z kazuistiky č. 1, mateřská babička, rozhovor byl veden na městském úřadě:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?

No, byl to pro mě šok, když jsem se dozvěděla, co se holkám stalo a ještě navíc, že jim jejich vlastní máma nevěří. Od toho dne, co se starší vnučka svěřila, čím si musely projít, jsou holky u nás. Takže k Vaší otázce, tím impulzem bylo přání vnuček.

2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?

Obě děvčata jsou vnučky od mé dcery.

3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?

Byla jsem vdaná, mě bylo 59, manželovi 63.

4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?

Dvě děti - holkám bylo 13 a 17 let. Zrovna v takovém věku, kdy by potřebovaly mámu, které by se mohly svěřovat.

5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písémném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?

Ta starší Julie, ta s mámou nemluví vůbec, ani se jí nedivím, ona ji hrozně zklamala. Snažila jsem se, aby si spolu s mámou vyříkaly, ale je to těžké. Ona se cítí hrozně ublížena a moje dcera – nevím, co si myslí, já se s ní také nebavím. Mladší Barborka ta za ní chodí, má tam další dvě mladší sestry, chodí si s nimi hrát. Jo, a jejich táta, myslím jako pravý táta, tak za tím jezdí občas na víkendy.

6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děti?

Na to jsem vlastně už odpověděla – s dcerou se nebavím, ona se asi urazila, prý jsme jí sebrali děti a s bývalým zeťákem se bavím, když přijede pro holky.

7. Byli jste s dítětem/děti v kontaktu před převzetím do péče?

Jo, holky k nám chodily normálně na návštěvu, někdy přišla i dcera, ale ta chodila málo, od té doby, co se podruhé provdala, s námi nemluvila.

8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?

Jo, jejich otec na holky platí pravidelně, když něco potřebují do školy, tak jim to koupí, občas jim přispěje i na nějakou tu parádu. Matka neplatí, ale nechci to řešit, ona má svých starostí dost.

9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?

Máme syna, ale ten už je dospělý a má vlastní rodinu.

10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?

Vzhledem k tomu, že vlastní syn byl v té době už dospělý a jednalo o jeho neteře, tak vztahy byly dobré. Navíc syn i jeho manželka občas využívali vnučky jako chůvy.

11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?

Jejich matka je naše dcera.

12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?

Tak to by bylo na celou knížku a ne na jeden rozhovor. Změnilo se úplně všechno. Nejhorší to bylo ze začátku, než jsme si vytvořily nějaké pravidla. Také toho běhání po úřadech a soudech bylo docela hodně. Všechno jsem zařizovala já, protože manžel na nějaké běhání po úřadech není. A také jsem chodila s holkami na výslechy na policii, to nebylo příjemné.

13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?

Díky tomu, že bydlíme v jenom městě, tak holky nemusely měnit školu, ani kamarády. Julie je na internátě a domů jezdí na víkendy. Je hodně tichá, nikam nechodí. Barborka se adaptovala dobře. Bydlíme společně ještě se synem a jeho rodinou. On má dva malé kluky a Barborka má malé děti ráda, ráda s nimi hraje.

14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?

Nepočítala jsem s tím, že to bude tak náročné. Nemyslím fyzicky, ale psychicky. To je nejhorší. Hlavně, když jsem se to dozvěděla, nevěděla jsem, jak mám holkám pomoci. Nevěděla jsem, co se jim honí hlavou, o čem s nimi můžu mluvit,

jestli jim to je příjemné. Julinka nakonec začala chodit k psychologce a myslím si, že jí to pomohlo.

A s čím jsem hlavně nepočítala, že se změní můj postoj babičky. Když za mnou holky chodily na návštěvu, tak jsem byla ta hodná babička, se kterou si povídali, která jim občas strčila nějakou korunu. A najednou jsem se musela řešit otázky jako – pustit je ven, nebo ne, a když ano, tak do kolika. Co když je pustím a jim se něco stane. A když je nepustím, nebudou mít žádné kamarády. Je to těžké. Už jsem stará a mám o ně mnohem větší strach, než když jsem vychovávala vlastní děti. Naštěstí holky jsou hodné a žádné větší problémy řešit nemusíme.

15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?
To víte, že jo. Ale lepší by bylo, kdyby se vůbec nestalo, kdyby tomu šlo nějak zabránit.

Respondentka z kazuistiky č. 2 – teta ze strany otce, rozhovor veden v domácnosti tety:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?
Tím impulzem byl kontakt ze strany sociální pracovnice, která mě dopisem vyzvala k vyjádření, zda se nechci postarat o děti. Bylo to pro mě velké překvapení, do té doby jsem netušila, že jsou děti v děčáku.
2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?
Jsou to děti mého zemřelého bratra.
3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?
Bylo mi 39 let, rozvedená, žila jsem s druhem, se svým současným partnerem.
4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?
Dvě děti ve věku 7 a 9 let.
5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písémném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
Dětem bylo moc smutno po matce, tak jsem jí několikrát volala, aby za dětmi přijela na návštěvu, několikrát to slíbila, ale nikdy nepřijela. Tak jsem se jednou naštvála, sedla do auta a dojela jsem pro ni. Přivezla jsem jí k nám a děti byly

moc šťastné. Když jsme byli sami, tak se mi svěřila, že její přítel jí zakazuje jakýkoliv kontakt s dětmi. Sice se potom nějaký čas snažila, já jsem jí nabízela, že bych jí děti vozila, ale nikdy se to neuskutečnilo. Asi se fakt bála toho svého, i když já to nechápu, jak mohla vyměnit děti za chlapa.

6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děťmi?

Jak jsem už řekla, občas jí volám, když děti chtějí mamku alespoň slyšet po telefonu. Já sama jí nevyhledávám, jsem na ní spíš naštvaná. Ale kdyby přijela, tak se s ní samozřejmě budu bavit – kvůli dětem.

7. Byli jste s dítětem/děťmi v kontaktu před převzetím do péče?

Občas jsme si je brali na prázdniny, poté, co zemřel můj bratr tak ještě chvíli fungovalo, ale ona se potom někam s dětmi přestěhovala a nám nic neřekla. To si našla toho přítele, přestěhovala se za ním.

8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?

Matka sice má vyživovací povinnost stanovenou soudem, ale platí velice nepravidelně. Jednou pošle třeba stovku, další měsíc nic a je to pořád dokola. Už to neřeším. Jsou to děti po mém bratrovi, dlužím mu to, abych se o ně postarala. Navíc mi pomáhá moje matka, tedy babička dětí.

9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?

Měla jsem čtyři děti, dvě holky ve věku patnáct a sedmnáct let z prvního manželství a ze současného vztahu dva kluky – šestiletého a devítiměsíční mimino.

10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?

Problém byl hlavně se staršími holkami. To víte, puberťačky, které byly zvyklé na soukromí a najednou tu byly dvě další děti, navíc docela problémové. Radka lezla mým dcerám do pokoje, hrabala se jim ve věcech. Nevěděla jsem, jak to mám řešit, věděla jsem, že moje holky mají pravdu, snažila jsem se Radce vysvětlit, co smí a co ne, že jsou určitá pravidla, která musí dodržovat, ale to vždycky pomohlo jen na chvíli. Myslím si, že i to byl impulz k tomu, abych se obrátila na dědu dětí - tedy na otce jejich matky. Znáám ho už dlouho, bydlíme v jenom městě, ale stále jsem si myslela, že zvládnou. Jenže spory mezi holkami se

začaly hrotit natolik, že jsem měla strach, že mi moje dcery utečou z domova. S Pavlíkem žádné problémy nebyly, to je takový hodný nekonfliktní kluk.

11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?

Táta dětí byl můj bratr, který bohužel zemřel při dopravní nehodě.

12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?

Otočil se o 180 stupňů. I když máme malý baráček, najednou nás tu bylo 8. Nestíhala jsem práť, vařit, o uklízení ani nemluví. Když jsem například pekla buchty, tak jsem musela udělat nejméně čtyři plechy, aby toho bylo dost. Práce mi nevadila, to si myslím, že bych zvládla, ale nebyla jsem připravená na to, že se děti mezi sebou nebudou mít rády. To mně fakt sebralo, i když jsem ty moje holky chápala, taky by se mi nelíbilo, kdyby mi někdo bral moje věci, hrabal se mi v oblečení apod. Naštěstí mám hodného přítele, který mi hodně pomáhal nejen fyzicky, ale především psychicky.

13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?

Řekla bych, že Pavlík se adaptoval docela dobře, jak jsem už uvedla, je to bezproblémový kluk, ve škole si našel kamarády a učení mu jde celkem dobře. Jediný problém u něj je – i když to asi není problém, ale on je stále takový nedojedený. Je malý a hubený, ale sní toho neuvěřitelně moc. Asi má pořád pocit, že se musí najíst „do foroty“, aby už nikdy neměl hlad. S Radkou to bylo horší, ta měla problémy i ve škole, brala spolužákům věci, neměla žádné kamarádky. Lhala ve škole, lhala mně, přitom si myslím, že k tomu neměla důvod.

14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?

Nevím, takhle jsem o tom nikdy nepřemýšlela. Počítala jsem s tím, že to jednoduché nebude a ono nebylo. S Radkou jsem jezdila i k psychologce.

15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?

Určitě jo, přeci nenechám bráchovy děti v děčáku. Ale asi bych dřív oslovila dědu - otce matky, u kterého teď děti jsou. Jsem ráda, že tam jsou, chodí nás navštěvovat, někdy o víkendu u nás i přespí. I vztahy se staršíma holkama se

zlepšily. Je fakt, že děda na ně má víc času. I když on ještě chodí do práce, jeho manželka je doma. Děti tam mají také více pohodlí, děda má velký dům, kde děti mají svůj pokoj.

Respondentka z kazuistiky č. 3, mateřská babička, rozhovor veden v domácnosti babičky:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?
Drogová závislost dcery. A taky její tehdejší a vlastně i současný přítel, který distribuoval drogy. Věděla jsem, že u nich doma to není v pořádku a dcera opět začala brát drogy.
2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?
Jsem mateřská babička.
3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?
Byla jsem rozvedená, žila jsem v družském poměru se svým současným přítelem. Bylo mi 49 let.
4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?
Jedno dítě ve věku 4 roky.
5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písenném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
Otec Patrika není uveden, nevíme, kdo to je. Matka se s Patrikem stýká osobně, poslední dobou tak 1-2 krát týdně a taky mu telefonuje. Zpočátku s ní Patrik odmítal komunikovat, nechtěl s ní nikam jít, postupně se to začalo zlepšovat, nyní se stýká s matkou bez problému, ale víkendové pobyty u ní zatím odmítá.
6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děti?
S dcerou jsem v kontaktu pravidelně, když jezdí za Patrikem.
7. Byli jste s dítětem/děti v kontaktu před převzetím do péče?
Ano, v osobním kontaktu.

8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Dcera má další dítě, výživné neplatí, ale Patrikovi vždycky něco přiveze, když ho navštíví.
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Měla jsem dvě děti, matku Patrika a dále jsem měla syna, ten už byl samostatný, žádné dítě se mnou nežilo ve společné domácnosti.
10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?
11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
Jsem matka matky.
12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?
Práci jsem měnit nemusela, Patrik navštěvoval mateřskou školu, tam chodil i nadále. Přibyla mi práce i starosti. Vnuk trpěl epilepsií, musela jsem s ním jezdit na kontroly k neurologovi. Naštěstí můj přítel je velice tolerantní a pomáhal mi.
13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?
V rodině se Patrik adaptoval dobře, protože tam byl zvyklý, časem se zklidnil, zlepšila se i jeho nemoc. Ve školce se pro něj nic nezměnilo, navštěvuje stále stejnou školu a má stejné kamarády.
14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?
Já myslím, že ani ne.
15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?
Pokud by znovu jednalo o Patrika, tak jo, ale dcera má další dítě, půlroční holčičku, tak na další dítě už bych si netroufla. Dcera je teď naštěstí v pořádku a budu doufat, že to tak bude i nadále.

Respondentka z kauzy č. 4 - 1 dívka, známá matky, rozhovor veden v domácnosti:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?
Asi to, že mně o to požádala matka Moniky. Ona u nás bydlela od narození dcery, původně jí chtěla nechat v děčáku, já jsem jí přemluvila, aby si holku

vzala k sobě, že jí budeme všichni pomáhat. Chvíli to šlo, pak se sbalila a zmizela. Když se vrátila, byla totálně mimo, zdrogovaná a chtěla, abych se o malou postarala. Tak jsme šly obě na sociálku a tam nám všechno vysvětlily, co bude, jak to bude probíhat u soudu.

2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?
Nejsme v žádném příbuzenském vztahu.
3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?
Byla jsem svobodná, ale s přítelem žijeme asi 16 let. V době, kdy jsem se začala o Moniku starat, mi bylo asi 37 let.
4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?
Monice bylo půl roku, když mi byla svěřena soudem, jinak jsem se o ni starala od té doby, co se k nám s ní její matka nastěhovaly.
5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písemném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
Kdo je otcem Moniky to nevíme, myslím si, že to neví ani její matka. Vzhledem k tomu, že se předtím živila prostitucí, tak se tomu ani nedivím. Matka za ní nejezdí, ani nevolá, jak se malá má.
6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děťmi?
Jak jsem už uvedla, kdo je její otec, to nevím. Matce jsem se snažila několikrát volat, informovat jí o Monice, ale teď už to nedělám, měla jsem pocit, že ona o to nestála
7. Byli jste s dítětem/děťmi v kontaktu před převzetím do péče?
O Moniku jsem se starala od jejího příchodu z porodnice.
8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Matka výživné neplatí, já to neřeším, беру rodičovský příspěvek, přídavek na dítě a pomáhá mi i širší rodina. Víím, že ona byla za neplacení trestně stíhaná, vyslýchala mě kvůli tomu policie, ale jsem to na policii nehlásila.
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Měli jsme s přítelem jednu dceru, tak už byla velká, bylo jí šestnáct let.

10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?
Pěkný, dcera má děti ráda, často u nás vnoučata od přítele, takže je na děti zvyklá.
11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
V žádném příbuzenském vztahu, matka Moniky byla moje známá, které jsem se snažila pomoci.
12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?
Ani ne, jak už jsem uvedla, poměrně často tu míváme vnoučata od přítele, taky jsme je hlídávali od jejich maminkovského věku, takže to pro nás až taková změna nebyla. Já jsem v té době byla nezaměstnaná, nemusela jsem kvůli tomu opustit práci, jak říkám, nic moc se nezměnilo.
13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?
No, asi se holčička adaptovala dobře, když k nám přišla rovnou z porodnice.
14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?
Nepočítala jsem s tím, že se na ní její matka úplně vykašle. Slibovala, že za ní bude jezdit, ale nepřijela ani jednou.
15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?
Rozhodla bych se úplně stejně. Máme s přítelem jednu dceru a další děti už jsme mít nemohli. Vzhledem k tomu, že jsme Romové a nejsme manželé, asi bychom těžko prošli adopcí. Já jsem si další dítě moc přála a takto se nám vyřešilo.

Respondentka z kauzy č. 5 – mateřská babička, rozhovor veden v domácnosti:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?
Sám Ondra mě jednou o prázdninách poprosil, jestli by u nás nemohl zůstat, že už se nechce vrátit domů. Já jsem věděla, že u nich doma není všechno v pořádku, ale kdykoli jsem se o tom začala bavit s dcerou, tak to popřela. Bydleli daleko, tak jsem s Ondrou byla v kontaktu jen o prázdninách.

2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?
Ondra je můj vnuk od dcery.
3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?
V té době jsem byla podruhé vdaná a bylo mi asi 60 let.
4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?
Ondrovi bylo tuším 15. Jo, určitě 15, protože když k nám přišel, tak potom po prázdninách šel do devítky.
5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písemném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
S rodiči Ondra v kontaktu není, on sice sám říká, že o to nestojí, ale já si myslím, že nemluví pravdu. Přece jen jsou to jeho rodiče a určitě mu musí chybět. Vím, že si občas volá nebo esemeskuje s mladšími sourozenci, kteří bydlí i rodičů.
6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děti?
Se zetěm vůbec, s dcerou si občas zavolám. Nabízela jsem jí, že může za Ondrou přijet, ale její manžel nechce a ona sama bez něj nepojede.
7. Byli jste s dítětem/děti v kontaktu před převzetím do péče?
Jo, jak už jsem uvedla, Ondra k nám jezdil na prázdniny. Byl nejstarší ze čtyř sourozenců, snažila jsem se dceři pomáhat tím, že jsem si Ondru brávala, kdykoli to bylo možné, když jsem měla delší dovolenou a tak.
8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Ted' už jo, ale dřív neplatili ani jeden.
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Já i manžel jsme už měli děti dospělé, soběstačné.
10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děti?
Všechny naše děti – tedy moje i manželovy byly dospělé a nemluvili nám do našeho rozhodnutí.
11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
Matka Ondry je moje dcera.

12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?

Co se změnilo? Nevím, tím že u nás Ondra býval na prázdniny, tak u nás byl zvyklý a my na něj. Změna byla asi v tom, že když u nás býval dřív, tak to byly prázdniny a žádné povinnosti. Teď, když je u nás pořád, tak je to jiné, ale je to dobré, žádné problémy nemáme.

13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?

Kamarády tady nějaké měl, s některými z nich začal chodit i do školy. Zpočátku měl problémy s učením, protože nebyl zvyklý se učit, doma to po něm nikdo nechtěl.

14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?

Nenapadá mě nic, co bych řekla, opravdu nevím.

15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?

Samozřejmě, neváhala bych ani minutu. I když pro každé dítě je asi lepší, když vyrůstá se svými rodiči. Já dodneška v podstatě nevím, co se tam stalo. Dcera i její manžel si stěžovali, že Ondra zlobil, proto ho otec trestal, ale s ním žádné problémy neměla. Možná to bylo tím, že on byl nejstarší a musel pomáhat s mladšími sourozenci, taky neměli moc peněz, nevím.

Respondenti z kauzy č. 6 - 1 dívka, svěřena prarodičům, rozhovor veden domácnosti prarodičů, odpovídali společně:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěření dítěte/děti do Vaší péče?

Babička – to já už si nepamatuji, to je dávno, volali nám z nemocnice v Praze, že tam máme vnučku. Byl to pro nás šok, protože naše dcera odešla z domova v osmnácti letech a my jsme o ní s manželem nic nevěděli. Natož, že máme vnučku. Já jsem za ní jela do porodnice, byl to takový malý uzlíček a manžel začal vyřizovat vše potřebné.

Děda – jo, babička si užívala vnučky v nemocnici a já jsem běhal po úřadech. Než holky přišly z nemocnice domů, tak to bylo vyřízené.

2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?
Matka Ivetky je naše dcera.
3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?
Byli jsme manželé a bylo nám už hodně. Oba jsme byli ve starobním důchodu. Babička – mě bylo 60. Děda – a mě bylo o deset víc, tedy 70.
4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?
Jednu vnučku a byla miminko, byla strašně malinká, vážila asi jedno kilo.
5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písemném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
Ivetka dlouho nevěděla, že nejsme její rodiče, ale prarodiče. Nikdy jí nebylo divné, že jsme tak staří, oproti jiným rodičům. To už chodila do školy, když jsme jí to řekli. Moc nám v tom pomohla jedna paní psychologka. Kupodivu to vzala dobře. Svou matku nikdy neviděla, jediný kontakt – dá-li se tomu tak říct, bylo, když jsme jí byli na pohřbu.
6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děti?
Jak už jsme řekli, neviděli jsme jí několik let, ani jsme nevěděli, kde bydlí.
7. Byli jste s dítětem/děti v kontaktu před převzetím do péče?
Ivetku jsme si brali domů z nemocnice a byla pro nás jedním velkým překvapením.
8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Matka nikdy nic neposlala, nevíme, zda ona sama věděla, že Ivetku vychováváme.
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Máme další dvě dcery, ale ty už jsou dospělé, sami už mají děti.
10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děti?
Všichni nám pomáhali.
11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
Matka Ivetky byla naše dcera.

12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?

Úplně se nám obrátil života naruby. Tím, že byla Ivetka tak malinká, musela jsem s ní cvičit, pořád jsem s ní jezdila po doktorech, a když vezmete v úvahu, že už jsme byli oba v důchodu, dneska nevím, jak jsme to mohli zvládnout. Ale je pravda, že nám pomáhali i starší dcery a vnučky.

13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?

Vím, co mi říká paní, ke které chodíme na rehabilitační cvičení – že kdybych s Ivetkou tak poctivě necvičila, tak by na tom nebyla tak dobře, jak na tom je.

14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?

Já nevím, dědo, je něco s čím jsme nepočítali? Děda -no, my jsme nepočítali s ničím, nebyl čas o tom přemýšlet.

15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?

Oba shodně, bez přemýšlení – určitě. Babička dodává – doktoři nás od našeho rozhodnutí zrazovali, poukazovali na zdravotní stav Ivetky, strašili nás různými prognózami a navrhovali, abychom jí dali do ústavu. Děda – no to pro nás vůbec nepřicházelo v úvahu. Babička – dneska Ivetka chodí do základní školy a ne do zvláštní, jak nám říkali doktoři. Sice měla dvakrát odklad, proto chodí na základku, i když je jí šestnáct, ale zvládá to. Je to naše sluníčko, které nám to začíná oplácet, drží nás nad vodou.

Respondentka z kauzy č. 7. - 1 dívka svěřená do péče mateřské babičky, rozhovor proveden v domácnosti babičky:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřená dítěte/děti do Vaší péče?

Protože jsem věděla, jak na tom dcera je, věděla jsme, že ona by se o ni nedokázala postarat. Ona nebyla schopná se postarat sama o sebe, natož o dítě. Šlo to, když byla s přítelem, ale já jsem věděla, že spolu dlouho nevydrží.

2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?

Jedná se o moji vnučku.

3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?
No, to mi bylo 46 let a byla jsem vdaná, rozvedli jsme se asi po třech letech, ale stejně bydlíme společně v jenom bytě.
4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?
Bylo jí půl roku, když jsem měla svěřenou rozsudkem, ale v podstatě jsem si ji vezla již porodnice domů. Pak jí měla chvilku matka, ale to bylo fakt chvilku - pár týdnů, od té doby se o ní opět starám já. Už je jí deset let.
5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písémném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
S matkou se stýká, ona vlastně její matka bydlí s námi, protože sama by být nemohla. Ale jako matka vůbec nefunguje, ona se chová spíš jako sestra. Vnučka jí vůbec neposlouchá, nemá z ní žádný respekt.
6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děti?
Tak s dcerou jo, to už jsem říkala, že s námi bydlí a jejím otcem se vidáme, když přijedeme na návštěvu k mému bratrovi. Není to ale moc často. On má novou rodinu.
7. Byli jste s dítětem/děti v kontaktu před převzetím do péče?
Jak už jsem říkala, brala jsem si ji rovnou z porodnice.
8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Matka jo, ta má exekuci na důchod a otec ten poslední dobou platí, dřív to bylo horší, musela jsem to řešit přes policii.
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Měli jsme další dvě dcery ve věku 16 a 14 let a ještě navíc jsem v té době vychovávala syna od mé sestry, tomu bylo 13 let. Ta se o kluka odmítla starat, když si našla nového chlapa. Jinak dcery i synovec měli vnučku moc rádi, bylo to miminko a všichni se o ni chtěli starat. Dneska už jsou dcery dospělé a s výchovou vnučky mi stále pomáhají.
10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děti?
Jejich vztah byl výborný, dcery vůbec nežárlily, když jsem vnučku přinesla domů z porodnice.

11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?

Matka je moje dcera a otec je můj synovec - je to syn mého bratra.

12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?

Myslím si, že ne. Vychovala jsem hodně dětí - vlastních i děti od sourozenců, některé u mě byly jen tak, některé jsem měla svěřené soudem, tak mi to ani nepřišlo. Pořád jsem u sebe měla nějaké děti.

13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?

Vnučka byla miminko, takže tam kde jsem já, to považuje za svůj domov. Psychicky je na tom jako její matka, navštěvuje speciální školu. Ve škole už si trochu zvykla, ale začátky byly krušné. Ona je na mě hrozně závislá, do školky nechodila a odmítala se mě pustit, když jsem jí dovedla do školy. Teď je to lepší, taky už jí je deset let.

14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?

Ani ne, spíš jsem počítala s tím, že se dcera víc zapojí do péče o svoji dceru, ale ona na tom rozumově jak malé dítě, je jí 28 let a neumí si zavázat ani boty.

15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?

Určitě bych se rozhodla stejně, mám jí moc ráda, nedala bych jí za ni na světě.

**Respondenti z kauzy č. 8 - svěřeni do péče mateřských prarodičů - s dědou
rozhovor realizován na městském úřadě:**

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?

Nechtěl jsem, aby vnuk viděl, jak je jeho máma opilá.

2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?

Je to náš vnuk od dcery.

3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?

Ženatý, 61 let.

4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?

1 dítě, 6 let.

5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písémném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
Zakázal jsem dceři, aby k nám chodila, když je opilá, a to je teď pořád, takže za klukem nechodí, nesmí.
6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děťmi?
Snažil jsem se jí domlouvat, aby se šla léčit, ale není to nic platné. Už se s ní nebavím.
7. Byli jste s dítětem/děťmi v kontaktu před převzetím do péče?
Jo, Kubu jsme měli u nás skoro pořád. Manželka už byla v důchodu, když se narodil, jeden čas u nás dcera s klukem bydleli.
8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Ne.
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Ne.
10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?
--
11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
Matka Kuby je naše dcera.
12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?
Nijak se nezměnil.
13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?
Adaptace nebyla žádná, vnuk u nás byl zvyklý.
14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?
Ne.
15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?
Ano, ale nečekal bych, až bude Kubovi šest let, ale řešil bych to rovnou hned, jak dcera začala pít. Třeba by tenkrát ještě nebylo pozdě. Nyní si myslím, že už je ztracená.

Respondentka z kauzy č. 8, mateřská babička, 1 dítě, 6 let, pohovor veden v domácnosti:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?

To, když jsem viděla, jak se dcera ničí, jak jí ten alkohol úplně táhne na dno. Vždycky jsme se jí snažili pomoci, když byla na léčení, tak jsme se o Jakuba starali, nikdy jsme to nechtěli řešit přes soud. Po léčení byly vždycky chvílku v pořádku, to jako máma fungovala dobře, ale pak zase začala pít a bylo to špatné. Nechtěli jsme jí kluka sebrat, ale potom už jsme na ní nemohli brát ohledy, museli jsme koukat na vnuka. Čím byl starší, tím hůř snášel to, když viděl mámu opilou.

2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?

Jsem babička Kubika.

3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?

Byla jsem vdaná a bylo mi 63 let.

4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?

Když nám byl svěřen rozsudkem, tak mu bylo 6 let, ale vychovávali jsme už předtím, odmalička u nás býval, když dcera měla problémy. Chodil u nás i do školky.

5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písenném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?

Ted' se situace vyhrotila natolik, že ne. Jakubův otec bydlí v Praze a nejezdí k nám, dcera přebývá někde u svých známých a za klukem chodí vždy, když je opilá, tak ji nepouštíme.

6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děti?

Jak už jsem uvedla, nyní ne. Dali jsme jí možnost, že za klukem může chodit, když bude střízlivá, ale to ona poslední dobou není vůbec. Opilou jí za vnukem nepouštíme.

7. Byli jste s dítětem/děti v kontaktu před převzetím do péče?

Ano, býval u nás často.

8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Ne.
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Ne.
10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?
11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
Matka Jakuba je naše dcera.
12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?
Vzhledem k tomu, že u nás býval odmalička, tak ne.
13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?
Jakub u nás vyrůstal, má zde kamarády, chodil tady do školky, ani pro něj se toho moc nezměnilo.
14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?
Ne.
15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?
To jo, ale asi jsme to měli řešit dřív. Pořád jsem doufala, že se dá dcera dohromady a bude se kluka starat.

Respondentka z kauzy č. 9. – 3 děti do péče mateřských prarodičů, matka zemřela, s babičkou pohovor proveden na městském úřadě:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?
To bylo smutné, obrátili jsme se na sociálku, když nám zemřela dcera. Já jsem prvně nechtěla nic řešit, ale starší dcera mě přesvědčila, že musím.
2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/děťmi?
Jsou to naše vnoučata od dcery.
3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?
Byla jsem a stále jsem vdaná, bylo mi 62 let.
4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?
Klukům bylo 14, 8 a 4 roky.

5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písenném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
Pouze nejstarší vnuk, jezdí za svým otcem občas na víkendy. Prostřední vnuk má tátu v base a stejně bych nechtěla, aby za ním chodil, protože je to flák a u toho nejmladšího nevíme kdo je jeho otec.
6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děti?
Pouze s otcem toho nejstaršího vnuka.
7. Byli jste s dítětem/děti v kontaktu před převzetím do péče?
V kontaktu jsem byla se všemi dětmi, ten nejstarší u nás vlastně bydlel. Když si dcera našla otce toho prostředního vnuka, tak ten neměl Lukáše rád a tak jsme se domluvili, že bude u nás. Bydleli jsme kousek od sebe, tak to nebyl problém. My s manželem už jsme byli sami, pokud jsme měli volný.
8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Otec toho nejstaršího ano, ten druhý neplatí.
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Máme ještě jednu dceru, ale ta už je vdaná a má vlastní rodinu.
10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děti?
No, dcera už byla dospělá a s vnoučaty mi pomáhala a pomáhá pořád. Pomáhá mi i její dospělá dcera.
11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
Matka dětí byla naše dcera.
12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?
Změnilo se hlavně to, že jsme přišli o dceru a veškerá péče a zodpovědnost o kluky je na nás.
13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?
Kluci nemuseli měnit školu, školku, ani kamarády. V tom to bylo dobré. Nejstarší vnuk u nás byl zvyklý a ti dva menší vlastně taky, protože dcera byla nemocná asi rok a skoro pořád byla v nemocnici. Takže kluci už u nás byli zvyklí, ale to víte, že máma jim chybí.

14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?

O tom jsem nepřemýšlela. Snad mě jen překvapilo tolik běhání po úřadech a soudech.

15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?

Jiná možnost ani není, jsou to naše vnoučata, musíme se o ně postarat. Jsem ráda, když mi pomůže starší dcera tím, že si ty malé kluky občas vezme na víkend.

Respondent z kauzy č. 9. – 3 děti do péče mateřských prarodičů, matka zemřela, s dědou pohovor proveden na jeho pracovišti:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?

To, abychom mohli za děti i rozhodovat a všechno jim vyřizovat. Nejdříve to řešila manželka, ale pak jí někdo řekl, že bychom kluky měli mít svěřeni oba dva, prý kdyby se jednomu z nás něco stalo, tak aby to nemuselo řešit znova. Nevím, já tomu nerozumím.

2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?

Jsou to naši vnukové.

3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?

No, jsem ženatý a doufám, že už to tak zůstane. Bylo mi 64 let.

4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?

Kluci byli tři a kolik jim bylo? - tomu nejstaršímu bylo 14, to vím přesně a těm mladším, to musím chvíli přemýšlet - asi 8 let a 4 roky.

5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písenném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?

Nejstarší vnuk za tátou jezdí na víkendy.

6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děti?

Když si bývalý zeť přijede pro Lukáše, tak se s ním bavím. Co vím, tak otec Jakuba byl ve výkonu trestu, teď by snad měl být venku, ale za klukem nebyl. Jsem rád, protože nevím, jak bych se zachoval, kdyby přišel, moc naší dceři ublížil.

7. Byli jste s dítětem/děťmi v kontaktu před převzetím do péče?
Jo, děti u nás byly skoro pořád, hlavně poslední dobou, když byla dcera nemocná.
8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Táta toho nejstaršího vnuka výživné platí, kupuje mu věci, když něco Lukáš potřebuje. Táta Jakuba neplatí a otce toho nejmladšího vnuka neznáme, ani není uveden v rodném listě.
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Ne, naše druhá dcera už byla dospělá.
10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?
Druhá dcera nám hodně pomáhá, jsou to její synovci, bere si je někdy v sobotu nebo v neděli.
11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
Matka dětí byla naše dcera.
12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?
Měli jsme kluky u sebe už předtím, ale to bylo jiné, to měli mámu. Ted' je to všechno na nás. Je to velká zodpovědnost.
13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?
To bylo všechno v pořádku, protože kluci u nás byli zvyklí, školu ani školku měnit nemuseli. Ani kamarády.
14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?
Myslím si, že ne. Asi bylo hodně běhání po úřadech, ale to měla na starosti manželka, já jsem byl jenom u soudu.
15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?
Určitě, je to samozřejmé, že se o vnuky postaráme. Kdybychom se o ně nemohli s manželkou starat, určitě by se postarala naše starší dcera.

Respondentka z kauzy č. 10. - 1 dívka do péče mateřské babičky, rozhovor veden v domácnosti babičky:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?
Nikdy jsem to nechtěla řešit soudně, ale moje dcera mi nedala jinou možnost. Impulz byly jednoznačně peníze. Kdyby dcera na vnučku nějak přispívala, nikdy bych se na úřady neobrátila.
2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?
Je to moje vnučka od dcery.
3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?
V té době už jsem byla vdova a kolik mi bylo, to si nějak neuvědomuji, ale už dost, byla jsem v důchodu, ale ještě jsem si přivydělávala. Ještě mi nebylo šedesát, to vím.
4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?
Jedno dítě a bylo jí tuším deset let.
5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písémném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
Její otec zemřel a s matkou vůbec nemluví. Když se matka – jako moje dcera – někdy náhodou ozve, vždycky je opilá. Tak s ní Lenka nechce mluvit. Lenka má dvě mladší sestry, které vyrůstají s matkou, tak s nimi si občas volá.
6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děti?
Je s ní těžká řeč. I když je to moje dcera, jsem radši, když se neozývá. Já jí nevyhledávám.
7. Byli jste s dítětem/děti v kontaktu před převzetím do péče?
Když byla moje dcera ještě s manželem, tak bydleli někde na severu, už si ani nepamatují jméno té vesnice, tak jsme se moc nevidali. Když ovdověla, přestěhovala se zpět do místa svého rodiště. To ke mně začala Lenka chodit na návštěvy, až u mě zůstala natrvalo.

8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Ne, matka nic neplatí. Já bych po ní ani nic nechtěla, jen kdyby Lence dávala to, co jí patří. Ted' už teda sirotčí důchod a přídavek na dítě dostává, ale výživné neplatí.
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Ne, byla jsem sama a byla jsem ráda, že je Lenka u mě. Je to moc hodná a šikovná holka.
10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?
--
11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
Matka Lenky je moje vnučka.
12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?
Je to moje sluníčko. Jsem ráda, že jí mám. Můj život se změnil k lepšímu. Dodává mi energii.
13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?
Když se dcera s vnučkami přestěhovala, to bylo brzy po tom, co jim zemřel táta, tak Lenka se adaptovala těžko. Měla svého otce velmi ráda, musela změnit školu, přišla o kamarády, bylo to pro ni těžké. Tím, že začala bydlet se mnou, si myslím, že jí pomohlo, hodně jsme si povídali. Nakonec i známky ve škole si zlepšila.
14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?
Nevím, já jsem s ničím nepočítala. Jenom mě překvapilo, že dcera na to přistoupila tak lehce, vůbec jí nevadilo, Lenka je se mnou. Hlavně, že jsme po ní nic nechtěly.
15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?
Určitě, k tomu nemám co dodat.

**Respondentka z kauzy č. 11. - 1 chlapec na žádost matky svěřen otcovské babičce,
rozhovor veden v domácnosti babičky:**

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?
To byl docela šok, protože mi volala sociálka, jestli bych si k sobě nechtěla vzít Filipka, že ho chce jeho matka dát do děčáku.
2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?
Filípek je můj vnuk os syna. S matkou Filipka žili jako druh a družka.
3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?
To už jsem byla vdova, byla jsem v důchodu, bylo mi 56 let.
4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?
Jenom Filipka a byly mu tři roky.
5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písenném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
Jo, chodí za ním oba dva, i když táta za ním chodí častěji. Jeho matka se objeví jednou za čas, nikdy nedá dopředu vědět, že přijde. Už několikrát se stalo, že přišla a Filípek nebyl doma. Čím je starší, tím víc se s matkou nechce stýkat. Ona si s ním ani nepovídá, když přijede, jenom sedí a kouká. Ona je fakt divná.
6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děti?
Jak už jsem řekla, Filípkův táta je můj syn, tak k nám chodí. On se o kluka nemůže starat, protože pracuje na směny, jinak se o něj zajímá. A matka - jak už jsem říkala, ta se pohybuje někde, my ani nevíme kde, občas se objeví.
7. Byli jste s dítětem/děti v kontaktu před převzetím do péče?
Matka s Filípkem za mnou chodili, když ona byla ještě na mateřské a já jsem ho často hlídala.
8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Syn mi na kluka přispívá a matka výživné neplatí, já to po ní nechci. Když náhodou přijde, tak je na ní vidět, že peníze nemá. Co Filípek potřebuje, to mu koupím a když náhodou nemám peníze, tak mě syn pomůže.
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Ne, bydlela jsem sama.

10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?

--

11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?

Otec Filípka je můj syn.

12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?

Měla jsem se o koho starat a neměla jsem čas přemýšlet o tom, že jsem zůstala sama, bez manžela. Filípek už byl velký - byly mu tři roky, už to nebylo žádný mimino, tak to s ním docela šlo. Pokud ale mám odpovědět, zda se můj život změnil, tak odpovídám, že ano, našla jsem opět smysl života.

13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?

Filípek do školky ještě nechodil, kamarády taky žádné neměl, na to byl ještě malý. Když začal chodit do školky, tak se mu tam líbilo, protože tam měl kamarády. Před tím byl pořád se mnou doma.

14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?

Ne.

15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?

Určitě jo. Akorát jsem nepochopila jednání matky, že šla na sociálku a chtěla dát Filípka do děčáku, když věděla, že jí ho kdykoli pohlídám. A když se o něj nechtěla starat, tak to mohla říct mě a já bych se o něj samozřejmě postarala. Nikdy bych nedopustila, aby skončil v děčáku.

Respondentka z kauzy č. 12 - 3 děti - svěřeny do výchovy mateřské babičky,

rozhovor veden na městském úřadě:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěření dítěte/děti do Vaší péče?

Musela jsem si děti vzít k sobě, když je moje dcera opustila a jejich táta to už nestíhal a stejně jsem měla děti u sebe.

2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/děťmi?

Všechny děti jsou moje vnoučata od dcery.

3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?
Byla jsem vdaná, bylo mi 49 let.
4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?
Dětem bylo 6 let, 4 roky a tomu nejmenšímu bylo rok.
5. Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písenném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?
Matka byla docela dlouho pryč, když se vrátila, tak jí děti nechtěly ani vidět, táta za nimi jezdí.
6. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děti?
O dceři jsem nevěděla, údajně byla někde na Moravě, změnila si telefonní číslo. Se zetěm jsme byli normálně v kontaktu, jezdil za dětmi, když jsem s dětmi potřebovala k doktorovi, tak nás tam odvezl.
7. Byli jste s dítětem/děti v kontaktu před převzetím do péče?
Jo, jezdila jsem k nim na návštěvu, hlídala jsem je, když byly děti nemocné, nebo prázdninách.
8. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Matka občas, otec jo.
9. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Měla jsem ještě šestnáctiletého syna.
10. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děti?
Tak syn už byl velký a přes týden byl na internátě. O víkendech si s dětmi hrál, to bylo dobré, mohla jsem se věnovat domácnosti.
11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
Jsem babička od matky dětí.
12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?
Tak to víte, byla jsem zvyklá, že už mám jenom syna, navíc byl přes týden pryč a najednou jsem tu měla tři malé děti. Byla jsem na ně zvyklá, to jo, ale něco jiného to je, mít je na měsíc na prázdniny a něco jiného je mít pořád. Jinak se můj život změnil v tom, že jsem nastoupila na mateřskou dovolenou s nejmladším vnukem.

13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?

Měla jsem takový fofr, že jsem neměla čas to sledovat, ale myslím si, že si zvykly dobře. Naštěstí k tomu všemu došlo o prázdninách, takže školu a školku měnit nemusely, nastupovaly už rovnou do nové školy a školky.

14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?

Ne, není čas nad tím přemýšlet.

15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?

A zbývalo by mi něco jiného? Určitě bych se rozhodla stejně, přece se nevykašlu na děti, když už se na ně vykašlala jejich matka.

Respondentka z kauzy č. 13. - 4 děti do péče mateřských prarodičů, rozhovor veden v domácnosti babičky:

1. Jaký byl impulz k podání návrhu na svěřeni dítěte/děti do Vaší péče?

Když jsme viděli, že to zeť nezvládá. Po smrti naší dcery začal pít, začal chodit do hospody, což nikdy před tím nedělal, no prostě jsme viděli, že je něco špatně. Nejdříve jsme se mu snažili pomáhat, ale když se děti začaly zhoršovat ve škole, začaly nosit poznámky, tak jsme se s manželem rozhodli to řešit.

2. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k dítěti/dětem?

Děti jsou vnoučata od naší dcery, která bohužel tragicky zemřela.

3. Jaký byl Váš rodinný stav a věk při převzetí dítěte/děti do péče?

Byla jsem vdaná, bylo mi 59 let a manželovi 63 let.

4. V jakém věku a kolik dětí jste převzali do péče?

Nejstaršímu vnukovi bylo 17, vnučce 16 a mladším vnukům bylo 13 a 12 let.

Je dítě/děti v kontaktu se svými biologickými rodiči? Pokud ano, v jakém kontaktu (písenném, telefonickém, osobním...) a v jakém rozsahu?

Otec jim občas zavolá, tak jednou za rok je navštíví. Vlastně ani nevíme, kde bydlí.

5. Jste Vy v kontaktu s rodiči dítěte/děťmi?
Jenom, když navštíví děti.
6. Byli jste s dítětem/děťmi v kontaktu před převzetím do péče?
Jo, chodili k nám na návštěvu, občas jsme je vzali s manželem někam na výlet, normálně, jako asi všichni babičky a dědové.
7. Plní si biologičtí rodiče svou vyživovací povinnost?
Zpočátku se otec snažil platit, ale pak si přišel o práci a přestal platit.
8. Měli jste při převzetí dítěte/děti vlastní děti? Pokud ano, kolik a v jakém věku?
Už jsme byli s manželem sami, všechny naše děti už byli dospělé a všechny bydleli jinde.
9. Jaký byl vztah vlastního dítěte/děti s přijatým dítětem/děťmi?
Všechny naše děti, i když s námi už nebydlí, nám pomáhají.
10. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
Matka dětí byla naše dcera.
11. V jakém příbuzenském či jiném vztahu jste k rodičům dítěte/děti?
Matka dětí byla naše dcera.
12. Jak se změnil Váš osobní život přijetím dítěte/děti do péče?
Úplně, byli jsme s manželem už v důchodu, chtěli jsme si užívat důchodu a vnoučata mít jen pro potěšení a najednou jsme opět byli rodiče. Museli jsme být přísní, důslední, přitom chápat problémy dětí, no bylo to hodně těžké.
13. Jaká byla adaptace dítěte/děti ve vaší rodině, případně jaké byly výsledky dítěte/děti ve škole, vztahy se spolužáky, kamarády?
Při příchodu dětí k nám sice nemusely měnit školu, ale bylo to pro ně těžké už z toho důvodu, že doma měly dva pokojíčky, kdy kluci byli spolu a holky taky spolu. U nás museli být všichni v jednom pokoji, spali na palandách. Ve škole začaly mít problémy po smrti matky a tím, že jejich otec to neustál, tak se problémy zvyšovaly. Jeden z vnuků začal chodit za školu, což jsme se dozvěděli až za nějakou dobu. Sám si totiž podepisoval omluvenky, tak škola nic nehlásila. Časem se to ale všechno srovnalo.

14. Je něco, s čím jste nepočítali při převzetí dítěte/děti do své péče?

Já jsem hlavně nepočítala s tím, že manžel zemře a já na to zůstanu sama. On byl takový praktický, vyřizoval všechno na úřad a já jsem se starala o domácnost. Když jsme se všichni sžili a určili nějaká pravidla, tak zemřel a já jsem teď na všechno sama. Naštěstí, děti už jsou starší a rozumnější, tak to snad zvládnou. Nepřála bych dětem, aby musely zažít další ránu.

15. Pokud byste měli možnost se ještě jednou rozhodovat, rozhodli byste se stejně?

Určitě. A kdybych měla možnost to vrátit a rozhodovat se znova, požádala bych si o děti hned po smrti dcery. Zeťovi nic nevyčítám, chápu, že toho na něj bylo moc, chlapi nic nevydrží, ale děti bych ušetřila toho, kdy viděli tátu naprosto opilého, zničeného. Dneska bych to řešila jinak. Ale vrátit to nejde.

Příloha č. 3

Obce, které spadají do obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností, spravovaného Městským úřadem Dačice.

	MěÚ Dačice	MěÚ Dačice	www.obecbudec.cz
Budíškovice	MěÚ Dačice	MěÚ Dačice	www.budiskovice.cz
Cizkrajov	MěÚ Dačice	MěÚ Dačice	www.cizkrajov.cz
Červený Hrádek	MěÚ Dačice	MěÚ Dačice	Mikroregion Dačicko
Český Rudolec	MěÚ Dačice	MěÚ Dačice	www.ceskyrudolec.cz
Dešná	OÚ Dešná	MěÚ Slavonice	www.desna.cz
Dobrohošť	MěÚ Dačice	MěÚ Dačice	Mikroregion Dačicko
Heřmaneč	OÚ Studená	OÚ Studená	Mikroregion Dačicko
Horní Meziříčko	OÚ Studená	OÚ Studená	Mikroregion Dačicko
Horní Němčice	OÚ Studená	OÚ Studená	Mikroregion Dačicko
Horní Slatina	MěÚ Dačice	MěÚ Dačice	Mikroregion Dačicko
Hříšice	MěÚ Dačice	MěÚ Dačice	www.hrisice-jersice.cz
Kostelní Vydří	MěÚ Dačice	MěÚ Dačice	Mikroregion Dačicko
Peč	MěÚ Dačice	MěÚ Dačice	www.pec-obec.cz
Písečné	MěÚ Slavonice	MěÚ Slavonice	www.sweb.cz/obec.pisecne
Slavonice	MěÚ Slavonice	MěÚ Slavonice	www.slavonice-mesto.cz
Staré Hobzí	MěÚ Dačice	MěÚ Dačice	www.starehobzi.cz
Studená	OÚ Studená	OÚ Studená	www.studena.cz
Třebětice			